

Leerresultaten waterstof- project Lochem

Deel 2: Eerste jaar van de beheerfase

Versie	1.0
Status	Definitief
Datum	12 juni 2024
Opdrachtgever	Elbert Huijzer
Projectleider	Hans Rienks
Auteur(s)	Peter Verstegen, Hans Rienks en Astrid van Sprang
Verspreidingslijst	Externe versie

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Overzicht uitgevoerde werkzaamheden	3
2.1	Werkzaamheden door Liander	3
2.2	Werkzaamheden invoedstation door Westfalen	4
2.3	Werkzaamheden CV-ketels door Remeha	4
2.4	Werkzaamheden door LochemEnergie	5
2.5	Presentaties, publicaties en rondleidingen voor geïnteresseerden	5
2.6	Overleg met toezichthouders	5
3	Resultaten	6
3.1	Deelnemerstevredenheid	6
3.2	Interne organisatie bij netbeheerder Liander	6
3.3	Bevindingen bij onderhoud en storingen	7
3.3.1	Invoedinstallatie	7
3.3.2	Distributienet	8
3.3.3	Binneninstallatie woningen en combiketel	9
3.4	Afhandeling aandachtspunten SodM	11
3.5	Calamiteitenoefening	11
4	Functioneren waterstofsysteem als geheel	13
4.1	Inleiding	13
4.2	Waterstofverbruik en netdruk	13
4.3	Odorisatie	18
4.4	Gaskwaliteit	20
4.4.1	Hoofdcomponenten	20
4.4.2	Vochtgehalte	21
4.4.3	Gastemperatuur, effectiviteit warmtewisselaar bij invoedinstallatie	23
4.5	Combiketels	23
5	Leerpunten	24

Bijlagen

Bijlage 1	– Onderhoudsschema Westfalen	27
Bijlage 2	– Onderhoudsschema Remeha	28
Bijlage 3	– Publicaties, Presentaties en Rondleidingen	29
Bijlage 4	– Controleschema tweewekelijkse inspecties Westfalen	31

1 Inleiding

Dit rapport beschrijft de leerresultaten van het eerste jaar na de inbedrijfstelling van het waterstofdistributienet in Lochem. Het sluit daarmee aan op het Alliander rapport Leerresultaten deel 1: Van de start tot de inbedrijfstelling, auteurs Leo Brummelkamp, Elbert Huijzer en Hans Rienks, mei 2024.

Daarmee is het één van de rapporten in een reeks waarmee de ervaringen en leerpunten van het Alliander waterstofproject Lochem worden ontsloten en beschikbaar gesteld.

Het rapport vangt aan met een beschrijving van de uitgevoerde werkzaamheden. Daarna wordt ingegaan op de bevindingen en leerpunten bij de deelnemers, de organisatie van Liander, het uitgevoerde onderhoud en geconstateerde storingen, de afhandeling van de aandachtspunten van de toezichthouder uit de inbedrijfsstellingsfase en de uitgevoerde calamiteitenoefening.

Dan volgt een beschouwing van het functioneren van het waterstofsysteem als geheel. Het rapport wordt afgesloten met een beoordeling van de leerpunten aan de hand van de thema's uit het leerplan dat vooraf is opgesteld voor waterstofproject Lochem.

Let wel, niet alle beschikbare detailinformatie is in dit rapport opgenomen, denk hierbij bijvoorbeeld aan het logboek en (chemische) analyseresultaten.

2 Overzicht uitgevoerde werkzaamheden

2.1 Werkzaamheden door Liander

Het jaar 2023 is het eerste jaar van de beheerfase die ingegaan is na de ingebruikname van het invoedstation en het distributienet op 14 november 2022.

Zodoende stond 2023 vooral in het teken van het inrichten, inregelen en verbeteren van het beheerproces.

In tabel 1 is het schema opgenomen uit het Beheerplan.

Tabel 1 Schema Beheerplan met werkzaamheden Liander

Activiteit	Uitvoerder	Opdrachtgever	2023												
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Algemeen															
Bouw registratiesysteem voor onderhoud en beheer	Projectteam	PM H ₂ -Lochem													
Toetsen Onderhoud-en beheerplan aan kaders overheid*	Projectteam	PO innovatie K&O													
Evaluatie beheerplan	Projectteam	PM H ₂ -Lochem			**									**	
Controle gereedschappen en PBM's voor waterstof	O&S	PM H ₂ -Lochem													
Calibratie gereedschappen zie separaat Excelbestand	O&S	PM H ₂ -Lochem													
Hoofd- en aansluitleidingen															
Afsluitercontrole vlg LH2-VWI	O&S	PM H ₂ -Lochem													
Gaslekzoeken vlg LH2-VWI	O&S	PM H ₂ -Lochem													
Tracé-controle	O&S	PM H ₂ -Lochem													
Controle odorisatie	KIWA	PM H ₂ -Lochem													
Controle gaskwaliteit	KIWA	PM H ₂ -Lochem													
In de woning															
Controle H2-detectoren	O&S	PM H ₂ -Lochem													
Controle meteropstelling en binnenleiding	O&S	PM H ₂ -Lochem													
Controle markeringen en instructiekaart	O&S	PM H ₂ -Lochem													
Controle ventilatie opstellingsruimte meter en ketel	O&S	PM H ₂ -Lochem													
Beheer															
Hertraining van monteurs, WV-ers en OIV-ers ***	APM-I	PM H ₂ -Lochem													
Periodiek overleg interne partijen	Projectteam	PM H ₂ -Lochem													
Periodiek overleg externe partijen	Projectteam	PM H ₂ -Lochem													
Herhaal-presentatie Graafschadepreventieteam	Projectteam	PM H ₂ -Lochem													
Controle KLIC-procedure dmv fictieve melding	O&S	PM H ₂ -Lochem													
KLAK controleren op storingsmeldingen	O&S	PM H ₂ -Lochem													

*: planning afhankelijk van beschikbaar komen van kaders van de overheid

** : na 3 en 12 maanden wordt het beheerplan geëvalueerd. Daarbij wordt per

Behalve deze reguliere beheerwerkzaamheden door Liander is er op 9 maart een extra meetpaal geplaatst halverwege het tracé van de distributieleiding in de Nieuweweg om een volledig beeld te krijgen van de gaskwaliteit.

Het projectteam onderhoudt daarnaast contacten met de deelnemende huishoudens, zo zijn er twee deelnemersavonden gehouden op achtereenvolgens 8 maart en 21 november.

Dan zijn er de volgende wijzigingen geweest onder de deelnemende huishoudens:

- Eén deelnemer is op diens verzoek op 29 maart teruggezet op aardgas (van 11 naar 10 deelnemers);
- Eén deelnemer was nog niet aangesloten om dat deze nog niet volledig voldeed aan de voorwaarden uit de deelnemersovereenkomst. Na het uitvoeren van de isolatiemaatregelen is deze deelnemer alsnog aangesloten op 3 oktober met als bijzonderheid dat het twee waterstofketels betreft;
- Eén nieuwe deelnemer is op 11 december aangesloten. Dit was al eerder gepland maar de aansluitleiding moest gesaneerd worden hetgeen tot vertraging had geleid.

2.2 Werkzaamheden invoedstation door Westfalen

In het kader van de levering van waterstof heeft Westfalen periodiek de trailers verwisseld teneinde de leveringszekerheid maximaal te kunnen waarborgen. Het besturingssysteem heeft daarnaast een aantal updates gehad, in 2 gevallen moest het systeem herstart worden vanwege werkzaamheden. De werkzaamheden betroffen het vervangen van de debietmeters, het installeren van een permanente THT-meter en het installeren van EVHI-computers.

Daarnaast is er een onderhoudsschema opgesteld waarin het voorgeschreven periodiek onderhoud is vermeld, zie bijlage 1. Twee voor 2023 geplande controles (hoge druk deel van de installatie en de bliksem- en overspanningsbeveiliging) zijn in februari 2024 uitgevoerd doordat de betreffende partijen niet eerder beschikbaar waren.

2.3 Werkzaamheden CV-ketels door Remeha

In totaal zijn er eind 2023 13 van de 15 door Remeha beschikbaar gestelde waterstofcombiketels in gebruik.

Er is een toestel teruggekomen van een deelnemer die gestopt is, die staat in het lab van Remeha in een duurproef. Een ander toestel is eind 2022 naar de fabriek van Remeha in Italië retour gegaan omdat het niet goed werkte bij de inbedrijfstelling. Dit toestel is thans niet meer functioneel door alle gedane onderzoeken. Achteraf bleek een aardingsfout in de woning de oorzaak te zijn van het niet goed functioneren van dit toestel.

Tussen eind november en begin december 2022 is de eerste software update uitgevoerd door Remeha, deze update was bedoeld om de ketel stabiel warm water te laten leveren en de opstarttijd voor leveren van warm tapwater te bekorten. In februari 2023 is een tweede update uitgevoerd waarbij alle problemen met het niet stabiel zijn van het tapwater opgelost zijn; daarnaast is de geluidsoverlast ook sterk verminderd na deze update. In oktober 2023 heeft er regulier

onderhoud plaatsgevonden aan de ketel. Dit onderhoud zal jaarlijks plaatsvinden, zie schema bijlage 2.

2.4 Werkzaamheden door LochemEnergie

Er is ervaring opgedaan met het afrekenen van de waterstof verbruiken bij de bewoners op basis van de HanzeBox data. Bemoeilijkt werd dit doordat een vrijwilliger die hier in eerste instantie ondersteuning bij zou verlenen, zich voortijdig heeft teruggetrokken. Daardoor kwamen er meer uren bij voor de projectleider van LochemEnergie en de penningmeester. De (vele) aanpassingen door de overheid in belastingen en prijsplafond maakten het ook lastig en vooral moest dit aan de bewoners worden uitgelegd. Communicatie hierover vanuit energiebedrijven en overheid is soms verwarrend. Ondertussen is ervoor gekozen om per maand achteraf te factureren. Er lijkt inmiddels een goede vorm te zijn bereikt. Aan verschillende bewoners van de referentiegroep zijn HanzeBox Mini's uitgereikt en is waar nodig uitleg gegeven over de installatie en het gebruik.

2.5 Presentaties, publicaties en rondleidingen voor geïnteresseerden

Het project heeft in 2023 diverse presentaties, publicaties en rondleidingen verzorgd waarbij in een aantal gevallen deelnemende huishoudens hun woning hebben opengesteld. Westfalen heeft haar invoedstation opengesteld tijdens de Open Energiedag in september, daarnaast is tijdens rondleidingen gewoonlijk de invoedinstallatie bezocht.

In bijlage 3 staat een overzicht.

2.6 Overleg met toezichthouders

Er is regelmatig overleg met ACM geweest over de voortgang van het bereiken van de leerdoelen van het project en de ervaringen van de deelnemers.

SodM heeft op 23 oktober een veldinspectie uitgevoerd bij het invoedstation van Westfalen en een audit van het beheerproces gehouden in Lochem waarbij ter plaatse de afsluitercontrole is gedemonstreerd.

Daarnaast is er regelmatig contact geweest met SodM over de afhandeling van de aandachtspunten die bij de kantoorinspectie en de veldinspecties tijdens de inbedrijfstelling in 2022 zijn geconstateerd.

3 Resultaten

3.1 Deelnemerstevredenheid

Elf deelnemers zijn omgeschakeld eind 2022, maart 2023 heeft één deelnemer gekozen om weer teruggezet te worden op aardgas omdat hij deelname aan het project te veel tijd vond kosten en het warmwater comfortniveau van zijn oude ketel (CW5 versus CW4 van de waterstofketel) terug wilde. In oktober 2023 is een extra deelnemer aangesloten nadat deze deelnemer de afgesproken isolerende werkzaamheden had uitgevoerd. Eind 2023 is nog een laatste (gezien het aantal inzetbare ketels) deelnemer aangesloten. Daarmee komt het aantal deelnemers op 12 uit met 13 ketels, waarmee het doel van 10 tot 15 deelnemers bereikt is.

Om het contact met de deelnemers goed en soepel te laten verlopen, is er een vaste contactpersoon vanuit het projectteam voor vragen en opmerkingen vanuit de deelnemers. Het belangrijkste punt van verbetering betrof de softwarematige aansturing van de waterstofketel. Na software-updates van Remeha tijdens de eerste drie maanden van de pilot is dit punt verbeterd en zijn de deelnemers ook hierover tevreden.

Verder zijn er verschillende contactmomenten geweest om de deelnemers op de hoogte te houden:

- 14 november 2022: eerste omschakeling;
- 1 december 2022: persbijeenkomst en viering met de deelnemers in hotel Hof van Gelre
- Januari 2023: met alle deelnemers is telefonisch gesproken over de eerste ervaringen, eventuele verbeterpunten en vragen;
- 8 maart 2023: Deelnemersavond om ervaringen tot nu toe met elkaar en het projectteam te delen, van te voren was een schriftelijke enquête uitgezet, welke anoniem tijdens de bijeenkomst is besproken;
- 21 november 2023: Deelnemersavond waarop stil gestaan is bij het één jaar in bedrijf zijn. De deelnemers hadden vooral vragen of er een vervolg komt na drie jaar;
- Daarnaast zijn er de periodieke binnenleidingcontroles waarbij er ook contact is tussen deelnemers en Liander. De eerste drie maanden waren deze maandelijks, sinds maart 2023 zijn deze eens per kwartaal.

Conclusie: Het eerste jaar was er sprake van ruim draagvlak onder de deelnemende bewoners. Uit de individuele gesprekken, bijeenkomsten en enquête-uitkomst kan geconcludeerd worden dat de deelnemers grotendeels tevreden zijn na de updates van Remeha die in de eerste drie maanden hebben plaatsgevonden. De resterende periode van de pilot zal het draagvlak onder en de tevredenheid van de bewoners periodiek worden geëvalueerd.

3.2 Interne organisatie bij netbeheerder Liander

Bij aanvang van de beheerfase bleek al snel dat er extra personeel moest worden opgeleid om het rooster voor storingsdiensten rond te kunnen krijgen. Met name het aantal WV-ers met een

waterstofaanwijzing bleek te krap te zijn. Om die reden zijn er drie extra opleidingsronden georganiseerd in maart, april en september.

In totaal zijn er 25 AVP-ers en 11 WV-ers die een waterstofaanwijzing hebben gehaald. Eén AVP-er is trainer geworden bij de Technische Bedrijfschool Regio Oost. Om deze aanwijzing te behouden, is deelname aan herhaaltrainingen verplicht gesteld door de installatieverantwoordelijke Gas. Deze herhaaltrainingen worden elk kwartaal gegeven door trainers van de Technische Bedrijfschool. Het ene kwartaal is de herhaaltraining theorie in het Opleidingslokaal in vestiging Duiven, het andere kwartaal een praktijktraining met waterstof bij de demowoning op het terrein van KIWA Apeldoorn. Via Alliander Opleidingen worden de betreffende collega's uitgenodigd voor de herhaaltrainingen.

Andere uitdagingen in de beheerfase bleken te zijn:

- Gereedschapsbeheer: het onderbrengen van het specifieke waterstofgereedschap in het reguliere beheerproces blijkt moeizaam te verlopen. Belangrijke factoren zijn het vergaand gestandaardiseerde en uitbestede reguliere proces en gebrek aan eigenaarschap, er blijkt geen functionaris beschikbaar te zijn om dit in te richten.
- IT-middelen (bijv. drukbeproeving aansluit- en binnenleidingen) zijn niet ingericht voor waterstof, waardoor er handmatig een logboek bijgehouden wordt met de uitkomsten van controles. Specifieke zaken zoals drukbeproevingen worden in door het project gemaakte formulieren handmatig genoteerd.

Deze zaken zijn voor nu, een project met een beperkte omvang, te hanteren. Bij een grootschaligere uitrol zijn dit belangrijke aandachtspunten die van te voren geregeld moeten worden.

3.3 Bevindingen bij onderhoud en storingen

3.3.1 Invoedinstallatie

De debietmeter die de geleverde hoeveelheid waterstof meet, bleek in december 2022 niet goed te werken. De waterstofmeters in de woningen bleken samen substantieel meer waterstof te meten, en ook het berekende verbruik uit de tubetrailers. Daarnaast moest ook de dosering van de geurstof THT worden verhoogd, blijkend uit de periodieke en extra analyses van THT. De toegepaste rotormeter bleek niet het juiste type te zijn, waardoor de magneetjes in contact kwamen met waterstof. Door de inwerking van waterstof werden de magneetjes bros wat resulteerde in een te lage waarde voor het waterstofdebiet en daarmee een verkeerde waarde voor de aansturing van de odorisatie. Dit is opgelost door de meter in de hoofdstraat op 31 januari te vervangen door het juiste type waarbij de magneetjes zijn afgedekt door een beschermlaag. De meter in de reservestraat is later ook vervangen.

Er zijn geen storingen gemeld waarbij de levering van waterstof is onderbroken.

Westfalen heeft aan de hand van een afvinklijst periodieke visuele controles uitgevoerd, in het begin wekelijks, vanaf juli tweewekelijks, zie voorbeeld in bijlage 4.

Daarnaast zijn er door de verschillende toeleveranciers voor onder meer de meet-, regel- en odorisatie-installatie, de bliksembeveiliging & aarding en de gasdetectie periodiek controles en onderhoud uitgevoerd. Bijzonderheid was dat de stikstofinstallatie lekkage vertoonde via afsluiters, die vervolgens zijn vervangen.

De druk- en temperatuurcorrectie voor de facturatie aan LochemEnergie gebeurt handmatig doordat het EVHI te kampen had met lange levertijden van onderdelen en daardoor nog niet geïnstalleerd kon worden.

Daarnaast heeft Westfalen bij wijze van experiment een (semi)permanente THT-meting in laten bouwen in de MRO als extra controle. Het is echter in 2023 niet gelukt om deze meting goed werkend te krijgen, de oorzaak hiervoor is nog in onderzoek.

3.3.2 Distributienet

Bovengronds lekzoeken

Tijdens het bovengronds lekzoeken met de sleepmat en de Sewerin Variotec 460 gaslekzoeker zijn geen lekkages aangetroffen. Bij het lekzoeken wordt het gehele leidingtracé vanaf de horizontale boring bij de Berkel tot waar de Nieuweweg op de Zwiepseweg uitkomt, afgelopen inclusief de huisaansluitleidingen in de voortuinen.

Afsluitercontroles

Tijdens de afsluitercontroles zijn geen afwijkingen of lekkages aangetroffen. In totaal zijn er 5 afsluiters aanwezig in het waterstofnet. De afsluitercontrole is identiek aan die voor aardgasafsluiters. De uitvoerende monteur krijgt drie vragen om te beantwoorden. Dat zijn: is de afsluiter gevonden, is de afsluiter bereikbaar en in de afsluiter in orde, d.w.z. is deze bedienbaar en lekt hij niet.

KLIC-meldingen

KLIC staat voor Kabels en Leidingen Informatie Centrum. Om graafschade aan kabels en leidingen te voorkomen, is het wettelijk verplicht om machinale graafwerkzaamheden te melden. Er is binnen H2-Lochem voor KLIC-meldingen een speciale procedure ingericht. Samengevat komt die erop neer, dat er bij een melding binnen 4 meter vanaf de waterstofleiding automatisch een Eis Voorzorgsmaatregel wordt afgegeven, met daarin de melding dat er afstemming nodig is met Liander Schadepreventie. Gelijktijdig wordt het Graafschadepreventieteam ingelicht, dat vervolgens contact opneemt met de grondroerder.

Bij een calamiteitenmelding (= niet geplande gebeurtenis) is er op basis van WIBON geen verplichting om voorafgaand aan graafwerkzaamheden contact op te nemen. In dat geval staat in de EV-brief dat Liander tijdens kantooruren bereikbaar is voor het beantwoorden van eventuele vragen.

In tabel 2 zijn de KLIC-meldingen over 2023 binnen de aangegeven query-polygoon weergegeven. Er waren in het betreffende gebied 18 meldingen, waarvan 14 graafmeldingen, 3 oriëntatieverzoeken en 1 calamiteitenmelding. Er zijn ons geen werkzaamheden bekend die niet gemeld zijn.

Tabel 2 - KLIC-meldingen over 2023

Query polygoon	Datum aanvr.	Straat	Nr	Av Bedrijfsnaam	Meldingssoort	Soort Werkzaamheden	Belangsoort
	3-feb-23	Endepol	13	A. Hak Noord-Oost B.V.	Graafmelding	gasleidingleggen;verwijderenkabelsleidingen	Eis Voorzorgsmaatregel
	8-feb-23	Nieuweweg	46	Eenmalige Melder	Oriëntatieverzoek	kabelsleidingenverleggen	Geleverd
	8-feb-23	Nieuweweg	46	Eenmalige Melder	Oriëntatieverzoek	kabelsleidingenverleggen	Eis Voorzorgsmaatregel
	14-feb-23	Nieuweweg	46	Eenmalige Melder	Graafmelding	kabelsleidingenverleggen	Eis Voorzorgsmaatregel
	24-feb-23	Nieuweweg	34	Liander N.V. Netcare	Graafmelding	werkaanbestaandeleiding	Eis Voorzorgsmaatregel
	24-mrt-23	Nieuweweg	26	Liander N.V. Netcare	Graafmelding	werkaanbestaandeleiding	Eis Voorzorgsmaatregel
	21-apr-23	Nieuweweg	47	Liander N.V. Netcare	Graafmelding	werkaanbestaandeleiding	Eis Voorzorgsmaatregel
	26-apr-23	Nieuweweg	15	Ministerie van EZK	Oriëntatieverzoek	ruilverkaveling	Eis Voorzorgsmaatregel
	26-jun-23	Nieuweweg	17	A. Hak Noord-Oost B.V.	Graafmelding	kabelsleidingenverleggen;leggenlaagspanning	Eis Voorzorgsmaatregel
	19-sep-23	Nieuweweg	27	Liander N.V. Netcare	Graafmelding	werkaanbestaandeleiding	Eis Voorzorgsmaatregel
	28-sep-23	Nieuweweg	33	Vitens N.V.	Calamiteitenmelding	(leeg)	Geleverd
	13-okt-23	Nieuweweg	11 a	Liander N.V. Netcare	Graafmelding	gasleidingleggen;hdpebuisleggen;huisaansluitingenmaken	Eis Voorzorgsmaatregel
	24-okt-23	Nieuweweg	11 a	Stantec B.V.	Graafmelding	bodemonderzoeksonderingen	Eis Voorzorgsmaatregel
	20-nov-23	Nieuweweg	38	Eenmalige Melder	Graafmelding	bestratingswerk;hovenierswerkzaamheden	Eis Voorzorgsmaatregel
	23-nov-23	Nieuweweg	11	A. Hak Noord-Oost B.V.	Graafmelding	kabelsleidingenverleggen	Eis Voorzorgsmaatregel
	5-dec-23	Nieuweweg	20	Ten Elsen Boom en Groen B.V	Graafmelding	bomenrooienofplanten;hovenierswerkzaamheden	Eis Voorzorgsmaatregel
	8-dec-23	Nieuweweg	11	Liander N.V. Netcare	Graafmelding	werkaanbestaandeleiding	Eis Voorzorgsmaatregel
	23-jan-24	Nieuweweg	33	Hoveniersbedrijf M. Schepers	Graafmelding	hovenierswerkzaamheden	Eis Voorzorgsmaatregel

In het beheer & onderhoudsplan is opgenomen dat er twee maal per jaar wordt geverifieerd of de meldingen nog steeds volgens de beschreven procedure worden afgehandeld. Dat kan middels een werkelijke of een fictieve melding. In december 2023 waren er werkzaamheden door Liander zelf. Daarbij is gecontroleerd of er afstemming met het Graafschadepreventieteam is geweest. Dat was het geval, het graafschadepreventieteam had contact opgenomen met de dienstdoende WV-er.

KLAK-meldingen

KLAK is het systeem van Liander waar storingen worden vastgelegd. In 2023 waren er twee KLAK-meldingen in de postcodegebieden van de H2-leiding. In beide gevallen ging het om een melding n.a.v. gaslekzoeken voor een gietijzeren LD aardgashoofdleiding¹ aan het begin van de Nieuweweg, op circa 200 m afstand van de waterstofleiding. Dit betrof dus niet het waterstofnet.

3.3.3 Binneninstallatie woningen en combiketel

De binnenhuis installatie moet minimaal vier keer per jaar gecontroleerd worden. In het eerste jaar heeft dit vijf keer plaatsgevonden op:

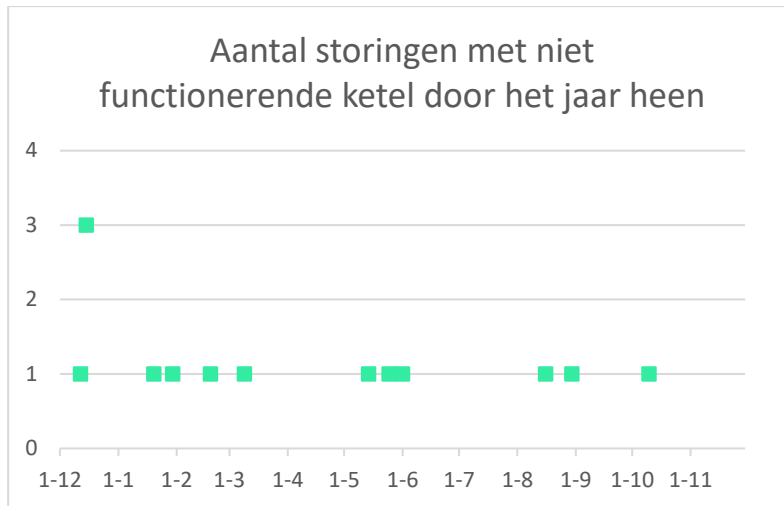
1. 9 jan/13 jan: Geen lekkage gevonden. Bij één van de woningen is er een kast om de ketel geplaatst om minder geluidsoverlast te hebben van de ketel. Bij de controle is opgemerkt dat deze geen ventilatieroosters heeft, er daarom een extra sensor buiten de kast opgehangen.
2. 23 maart/28 maart: Geen lekkage gevonden.
3. 22 juni/ 27 juni: Geen lekkage gevonden.
4. 14 september/19 september: minimaal lekje bij één van de huishoudens bij de aansluiting van de hoofdkraan aan de aanvoerszijde. De lekkage is ter plaatse verholpen door de knelverbinding een stukje aan te draaien.
5. 13 december/14 december: Geen lekkage gevonden.

Het afgelopen jaar waren enkele storingen in de ketel en andere meldingen vanuit de deelnemer. In het totaal waren dit 109 meldingen. Hieronder in tabel 3 staat hoeveel van die meldingen echt storingen in de ketel waren en hoe die zijn onderverdeeld. In figuur 1 is het verloop van de 14 ketelstoringen over het jaar te zien.

Tabel 3 - Soort storingen

Type storing	Aantal van type
Storing	14
Storing in thermostaat	4
Water niet heet genoeg	1
Watertemp niet stabiel	1
Eindtotaal	20

¹ Klaknummers 6478599 en 6478627

Figuur 1 - Verloop storingsmeldingen

Te zien valt hoe de 14 storingsmeldingen uit tabel 3 zijn verdeeld over het jaar. Zo waren er 3 meldingen op 15 december '22 en 1 op 12 december '22, dus relatief dicht op elkaar. En eind mei/begin juni ook 3 meldingen vlak achter elkaar.

Verder waren de meldingen erg divers van aard. Hieronder (tabel 4) staat een overzicht uit het projectlogboek voor één van de deelnemers. Zoals te zien zijn deze meldingen erg divers en maar een enkele keer was er echt een oplossing van Remeha nodig.

Tabel 4 - Voorbeeld meldingen

Datum	Melding	Oplossing
nov-22	Kimenai stoot de deur omver bij installatie waterstofketel	Bijkeukendeur hersteld door timmerman Alliander
nov-22	Storing aardgasketel	Bedieningsfout met de Remeha app
dec-22	Lang wachten op warm tapwater	Is acceptabel
dec-22	Geluid buiten in de tuin	Is acceptabel
12-1-'23	Waterdruk is soms te laag	Het zal te maken hebben met de lagere ketelcapaciteit. Kan niet opgelost worden.
20-2-'23	Deelnemer bellen n.a.v. update	Gereed
15-2-'23	Tijdens onderhoud ketel is een lekkage onder de ketel en hele kleine in de ketel ontdekt en gerepareerd	Opgelost 16-2-2023
8-3-'23	Uit de enquête blijkt dat er toch nog paar kleine problemen zijn	Opgelost 1-4-2023
1-6-'23	Geen connectie met de ketel (klant merkt hier niets van)	Opgelost 16-6-2023
1-10-'23	Storing in de thermostaat e-Twist, niet waterstof gerelateerd	Opgelost 14-10-2023 door spanningsloos maken (harde reset).
29-11-'23	Problemen met warm water	Opgelost 30-11-2023: Remeha is bij de familie langs geweest. Geen probleem in de ketel. Langer wachten op warm water komt door het niet meer hebben van boilervat.

3.4 Afhandeling aandachtspunten SodM

De diverse aandachtspunten, door SodM geconstateerd tijdens inspecties, zijn te vinden in de inspectierapporten die SodM heeft gepubliceerd op zijn website:

<https://www.sodm.nl/onderwerpen/waterstof/documenten>

De aandachtspunten zijn te verdelen in vragen naar/over:

- Materiaalcertificaten, beproevings- en opleverrapporten, uitslagen van analyses van gasmonsters enz.
- Documenten waarin beheerprocessen zijn beschreven;
- Wijze waarop controles worden uitgevoerd;
- Gereedschapsbeheer;
- Veiligheidswerkinstructies.

Belangrijk is dat alle zaken die van invloed kunnen zijn op veiligheid schriftelijk worden vastgelegd en traceerbaar en uitlegbaar/te onderbouwen zijn.

Dit gaat verder dan bij de uitvoerende organisatie voor aardgas gebruikelijk is, waardoor dit een continu aandachtspunt is.

Tijdens de audit van het beheerproces is vooral gekeken naar de wijze waarop het beheer wordt uitgevoerd en of alles gedocumenteerd en vastgelegd is.

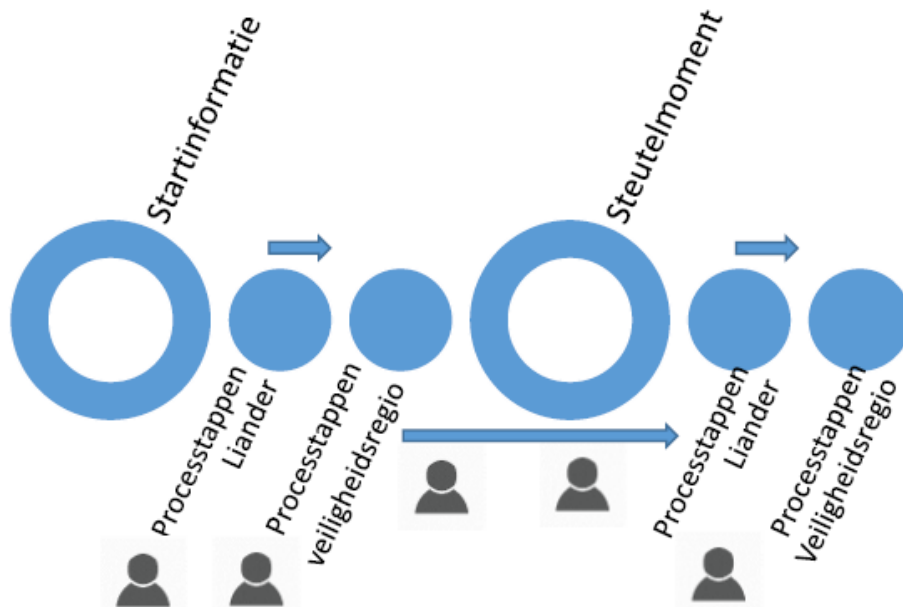
3.5 Calamiteitenoefening

Op 18 september is er een calamiteitenoefening gehouden met de brandweer en de veiligheidsregio. De vorm van de oefening betrof een proces- & dilemmasessie met als oefendoelen:

- Samenwerking binnen Liander en in de keten met partners bij een calamiteit Controle op processen met partners als brandweer.
- Weten partijen elkaar te vinden?
- Worden de juiste meldingen verricht?
- Controle op kennis van de processen conform het beleid van Liander

Een dilemmasessie is een trainingsvorm waarbij een crisisteam op een interactieve wijze de dilemma's in een bepaalde casus vanuit individuele rollen verkent en vervolgens plenair bespreekt. Door expliciet aandacht aan bepaalde keuzes en sleutelmomenten te besteden wordt kennis genomen van rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en wordt teaminteractie en teamvertrouwen vergroot.

Daarbij zijn de oefendoelen zijn behaald, met één verbeterpunt (vaker themadagen gezamenlijk doen om inzicht en begrip te krijgen in elkaars werkveld) en twee actiepunten (meetmogelijkheden brandweer voor waterstof en het eventueel door de brandweer bedienen van de afsluiters in het waterstofnet).

Figuur 2 - Schematische weergave van de dlemmasessie

4 Functioneren waterstofsysteem als geheel

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het functioneren van het waterstofsysteem als geheel behandeld aan de hand van waterstofverbruik en netdruk, odorisatie, gaskwaliteit en de waterstofcombiketels.

4.2 Waterstofverbruik en netdruk

Alle deelnemers hebben van de projectpartner energiecoöperatie LochemEnergie een gratis 'Hanzebox' ontvangen. Deze 'HanzeBox' is een kastje dat realtime de waterstofmeter uitleest en de waarden via internet beschikbaar stelt, waardoor de deelnemers continu en realtime inzicht hebben in hun energieverbruik en dit ook over langere periode kunnen monitoren. De bewoners ontvangen op basis van deze data maandelijks een overzicht van hun verbruik en een inschatting van het verwachte jaarverbruik.

De gegevens uit de 'Hanzebox' worden ook uitgelezen door de projectorganisatie en benut voor diverse monitoringsactiviteiten. Vooral in de eerste maanden waren er wat vragen over het verbruik vanuit sommige deelnemers. Na aanleiding van deze vragen is vanuit de projectgroep toen het waterstofverbruik vergeleken met het aardgasverbruik van eerdere jaren op basis van de graaddagenmethode. Dit resultaat is met de deelnemers gedeeld. Uit deze analyse is vastgesteld dat het verbruik niet significant anders is dan verwacht zou mogen worden met een aardgasaansluiting en aardgas cv-ketel. In de zomer is een aanvullende analyse uitgevoerd op het nachtverbruik omdat dit relatief hoog leek. Na nadere analyse van de gegevens bleek dat dit nachtverbruik niet significant afweek van vergelijkbare woningen en dat het wordt veroorzaakt door de comfortstand van de ketel, waarbij de warmtewisselaar voor tapwater op temperatuur wordt gehouden.

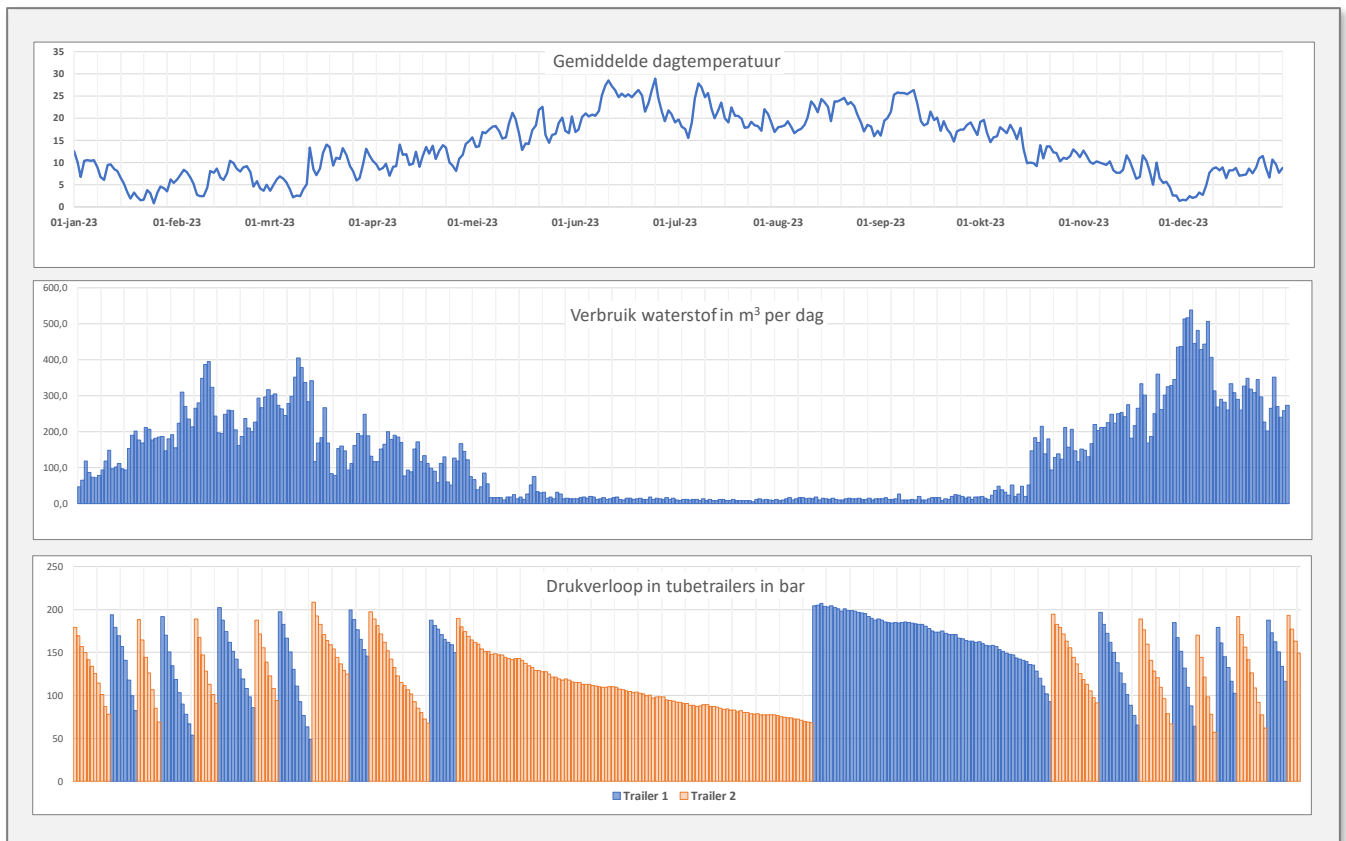
Voorafgaand aan de waterstofpilot zijn berekeningen voor het net uitgevoerd met de netrekentool die ook voor aardgas worden gebruikt. Op basis van deze berekeningen is vastgesteld dat de capaciteit van het bestaande aardgasnetwerk (ruim) voldoende is voor de waterstofvraag van de deelnemende woningen. Het opgeleverde waterstofsysteem functioneert naar verwachting en er zijn geen onderbrekingen en incidenten geweest. Het gehele systeem wordt continue bemeten (druk, temperatuur en verbruik) en gemonitord.

Tijdens het eerste pilotjaar hebben de deelnemers hun woningen comfortabel kunnen verwarmen. De beschikbare capaciteit in het waterstofsysteem was voldoende om de benodigde waterstof te transporteren. De resterende pilotjaren zullen benut worden om meer inzicht te krijgen in het waterstofsysteem. Om een onderbouwde conclusie te kunnen trekken over het waterstofsysteem is het van belang dat er meerdere stookseizoenen wordt gemonitord.

Resultaten Monitoring

In figuur 3 zijn de resultaten van de monitoring over 2023 weergegeven. In het bovenste deel staat de gemiddelde dagtemperatuur, in het middelste deel het gesommeerde verbruik van de woningen, en in het onderste deel het drukverloop in de tubetrailers. Daarbij wordt opgemerkt dat het aantal woningen op waterstof niet over het gehele jaar gelijk was: op 29 maart is er een woning teruggezet op aardgas, en op 4 oktober en 11 december zijn er woningen bijgekomen.

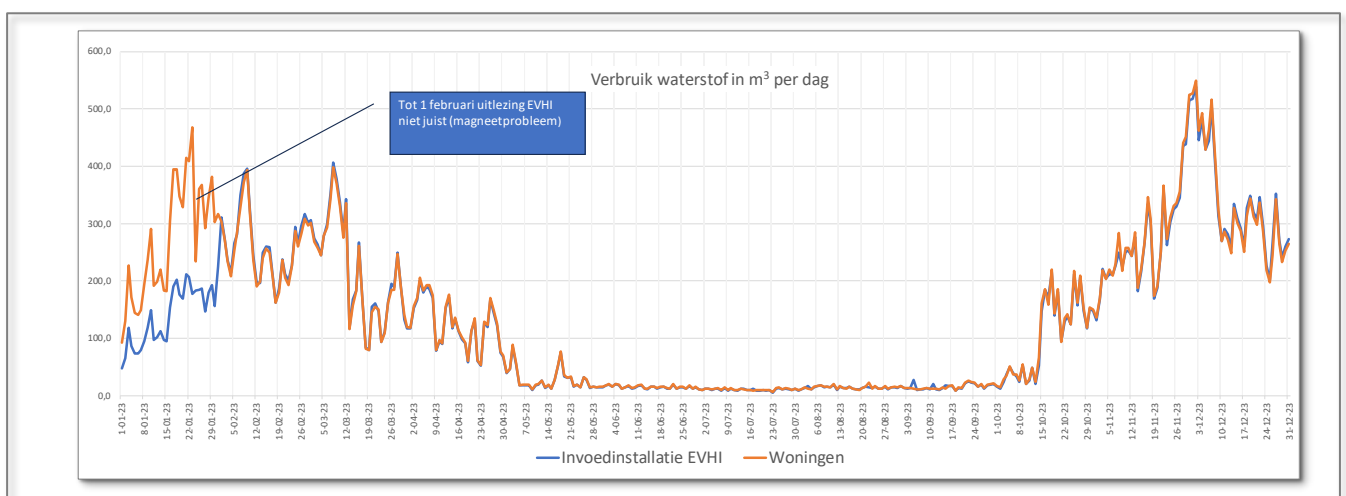
In de figuur is duidelijk de verwachte correlatie tussen temperatuur en waterstofverbruik te zien. Wat verder opvalt is grote verschil in gebruiksperiode voor de tubetrailers. In de winterperiode was er soms wekelijks een trailerwissel, in de zomerperiode een keer in 4 maanden.

Figuur 3- Temperatuur, waterstofverbruik en drukverloop

Gemeten verbruiken bij de invoedinstallatie en de woningen

In figuur 4 zijn de gemeten afname bij de invoedinstallatie en het gesommeerde verbruik van de woningen met elkaar vergeleken. Daarbij zijn er in de periode tot 1 februari grote verschillen te zien. De reden hiervoor was een niet goed functionerend EVHI (Elektronisch Volume Herleiding Instrument), als gevolg van waterstofgevoeligheid van de pick-up magneten. Zie ook paragraaf 3.2.1..

Figuur 4- Gemeten waterstofverbruik bij de invoedinstallatie en bij de woningen

In tabel 5 zijn de maandverbruiken van de EVHI op de invoedinstallatie en van de woningen met elkaar vergeleken. Januari 2023 is daarbij buiten beschouwing gelaten, om de hierboven genoemde reden. Uit de tabel blijkt dat de afwijking, en ook de richting van de afwijking, van maand tot maand verschilt. Een hele duidelijke reden hiervoor is niet gevonden. Vooral nog wordt dit toegeschreven aan de meetnauwkeurigheid van de meters.

Wat verder opvalt is dat het verschil over de totale beschouwde periode erg klein is, te weten 0,8%. Gezien de verschillen tussen de verschillende maanden kan daaruit nu nog niet de conclusie worden getrokken, dat de verschillen op jaarbasis verwaarloosbaar klein zijn.

Tabel 5- Maandverbruiken

Maand	EVHI m3	Woningen m3	delta m3	Delta %
1	4352	8411	--	--
2	7349	7177	-173	-2,3%
3	6739	6620	-119	-1,8%
4	3741	3822	81	2,2%
5	849	874	25	3,0%
6	444	461	18	4,0%
7	326	335	10	3,0%
8	431	447	16	3,7%
9	475	469	-6	-1,2%
10	3122	3200	78	2,5%
11	8091	8267	176	2,2%
12	10420	10636	215	2,1%
feb-dec	41986	42308	322	0,8%

Relatie tussen gemiddelde dagtemperatuur en H2-verbruik

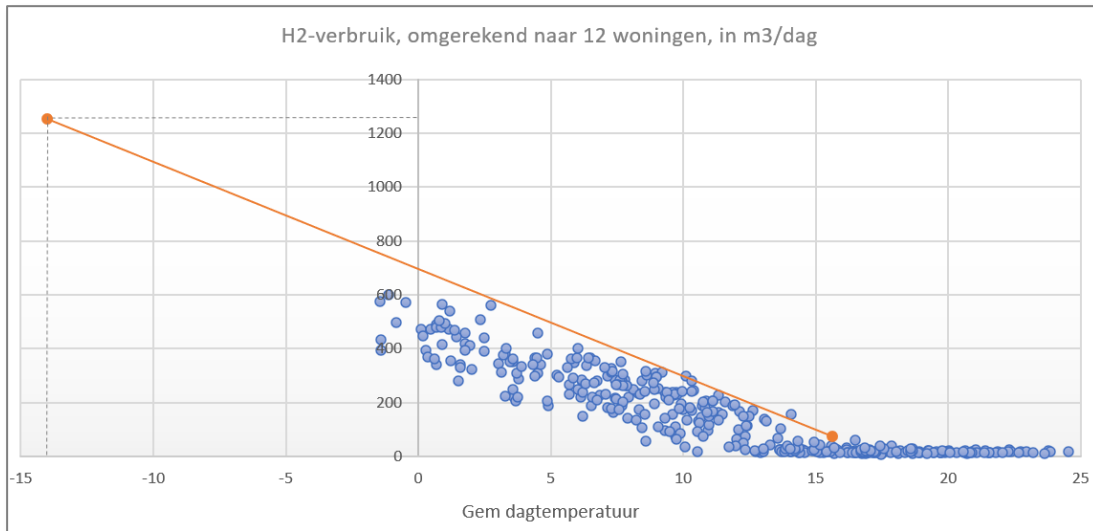
In figuur 5 is de relatie tussen H2-verbruik en gemiddelde dagtemperaturen weergegeven. Door extrapolatie is daaruit het verbruik bij -14 °C bepaald, dat is manier waarop de benodigde capaciteit van gasontvangstations (GOS-sen) wordt bepaald².

Het verbruik bij -14 komt uit op ongeveer 1.250 m3 per dag. In perspectief bezien:

- Een tubetrailer (aanne trailerwissel bij 80 bar) zou dan na iets meer dan 2 dagen omgewisseld moeten worden;
- Als alle ketels continu op vol vermogen draaien zou het verbruik circa 2.100 m3 per dag zijn.

Dit is in lijn met de ontwerpeisen van het invoedstation, waarbij uitgegaan is van levering van maximaal 180 normaalkuub waterstof per uur bij 15 ketels (bij continu maximale afname is dat circa 4.300 m3 per dag).

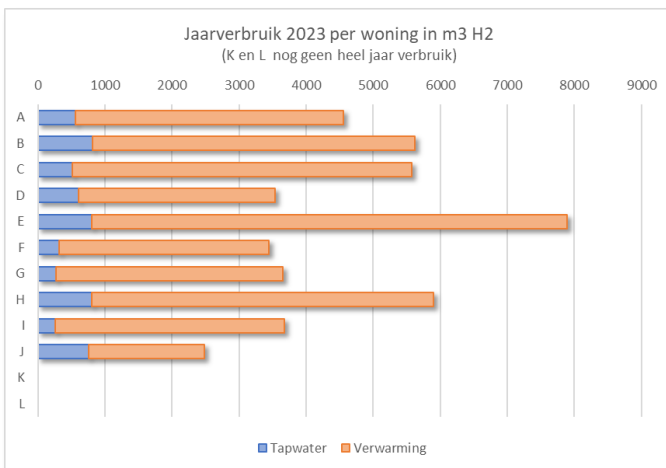
² Bij het bepalen van de benodigde capaciteit van een gasontvangstation wordt er tussen +16 en -14°C een rechte lijn getrokken aan de bovenkant van de puntenwolk (benodigde capaciteit wordt bepaald door hoogste waarde, niet door gemiddelde waarde), waarbij uitbijters buiten beschouwing worden gelaten.

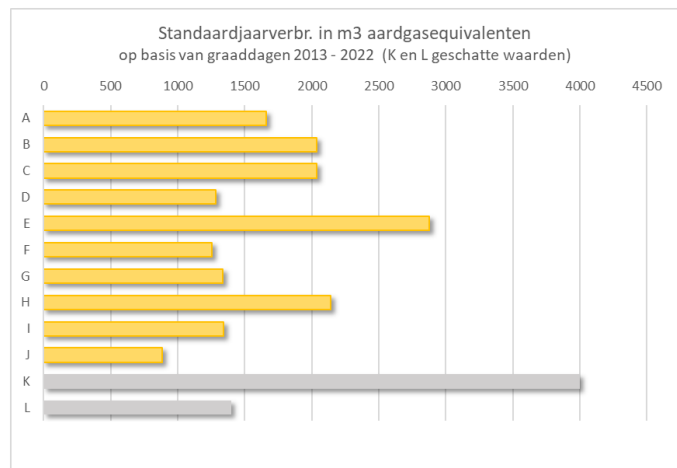
Figuur 5 - Relatie tussen H2-verbruik en gemiddelde dagtemperatuur

Verbruik per woning

In figuur 6 is het H₂-verbruik over 2023 weergegeven, in figuur 7 zijn deze verbruiken omgerekend naar het standaardjaarverbruik in aardgasequivalenten. Het verbruik voor tapwater is afgeleid uit de verbruiken buiten het stookseizoen. In de eerste figuur zijn de verbruiken van woningen K en L weggelaten omdat die respectievelijk pas in oktober en december 2023 in gebruik zijn genomen.

Figuur 6 – Gemeten Jaarverbruik per woning in normaalkuub waterstof

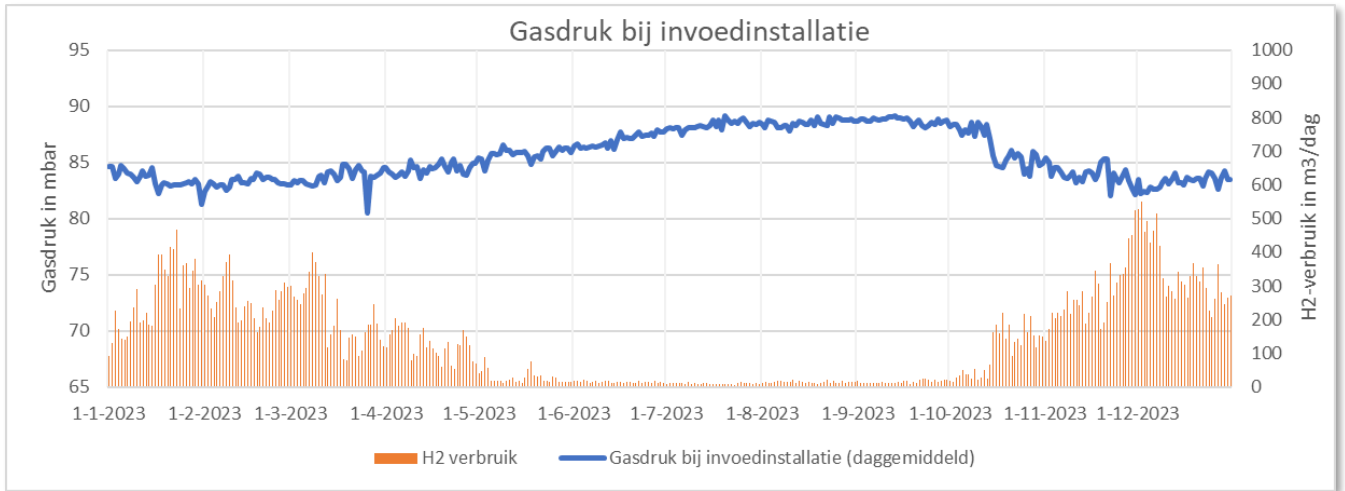
Figuur 7 – Berekend Standaardjaarverbruik waterstof in aardgasequivalenten

Uit de cijfers blijkt dat de verschillen groot zijn. Uitgedrukt in standaardjaarverbruik en aardgasequivalenten varieert het verbruik tussen circa 900 en 4.000 m³, met een gemiddelde van 1.855 m³ per jaar.

De grote verschillen kunnen worden toegeschreven aan verschillen in de mate van isolatie, grootte van de woning en bewonersgedrag.

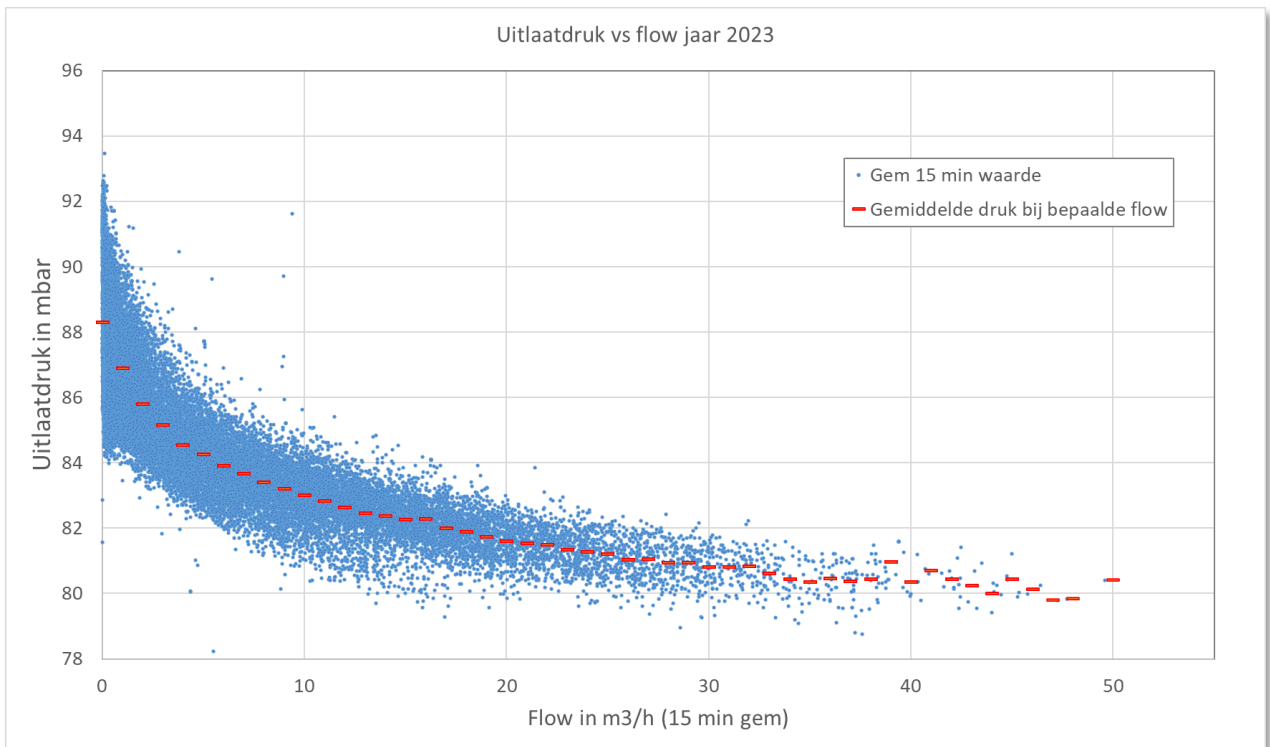
Gasdrukken

De afspraak met Westfalen voor de afleverdruk is 80 mbar, in figuur 8 is te zien in hoeverre daaraan wordt voldaan. Figuur 8 toont het drukverloop per dag. De gemiddelde netdruk over 2023 was 85,6 mbar.

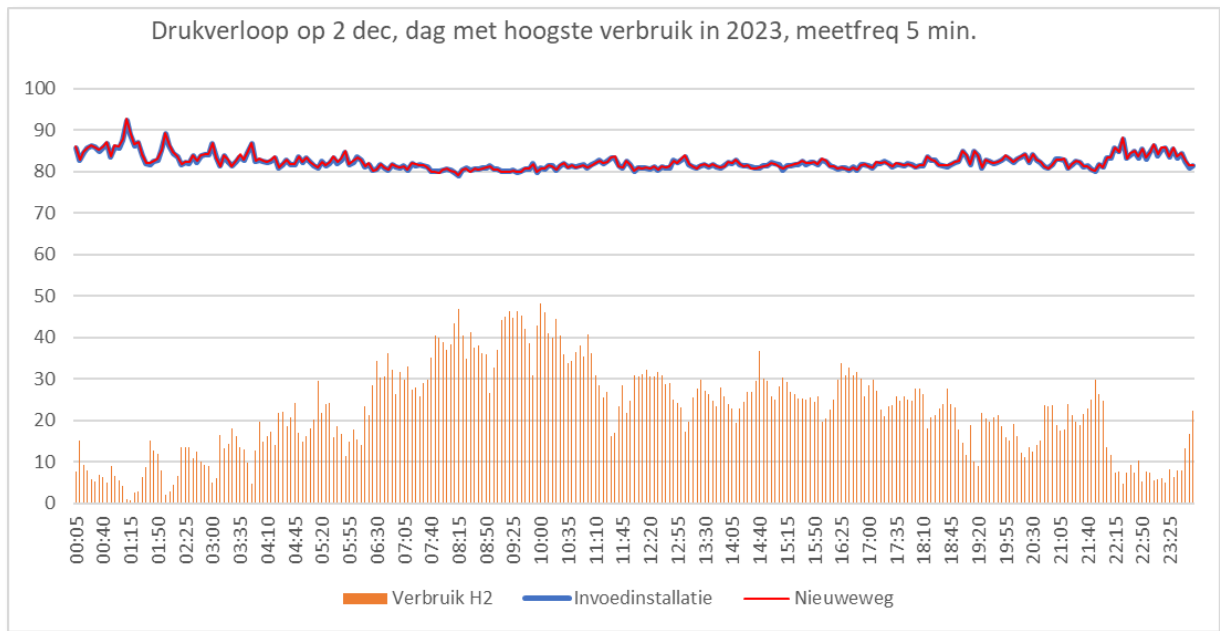

Figuur 8 Gasdruk bij de invoedinstallatie

Uit figuur 8 valt op te maken dat de gemiddelde druk tijdens het stookseizoen lager is dan in de zomermaanden. Dit wordt toegeschreven aan het feit dat er in de zomermaanden vaker sprake is van perioden met lage of geen gasafname. De gasdruk gaat in die periodes richting sluitdruk van de regelaar, zie ook figuur 9.

Figuur 9 - Uitlaatdruk tegen het debiet uitgezet

Figuur 10 – Drukverloop op 2 december 2023 in mbar en waterstofverbruik in m³/u

In figuur 10 is het drukverloop op 2 december weergegeven, de dag met het hoogste verbruik in 2023.

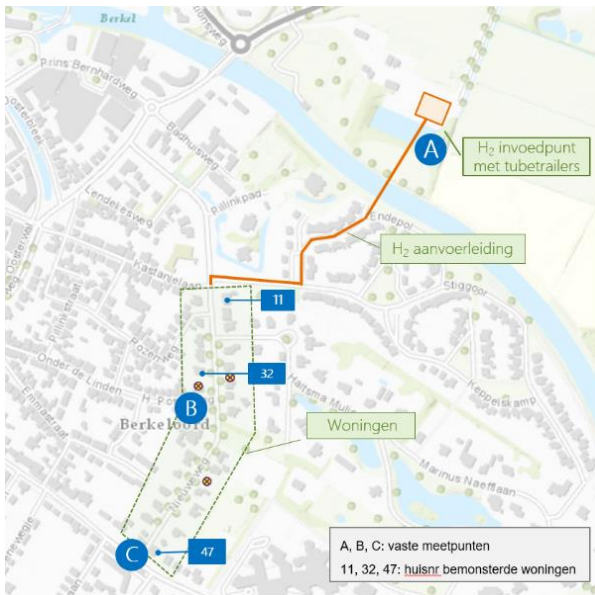
De gemiddelde druk over die dag was 82,3 mbar. In de grafiek is ook te zien dat de druk bij een verbruik vanaf ongeveer 30 m³/u rond bij de 80 mbar ligt.

In de figuur is ook het drukverloop op het meetpunt aan de Nieuweweg weergegeven. Op de dag met het hoogste verbruik, met een gemiddelde etmaaltemperatuur van 1,5 °C op het invoedpunt, was het drukverlies maximaal 0,5 en gemiddeld 0,1 mbar.

4.3 Odorisatie

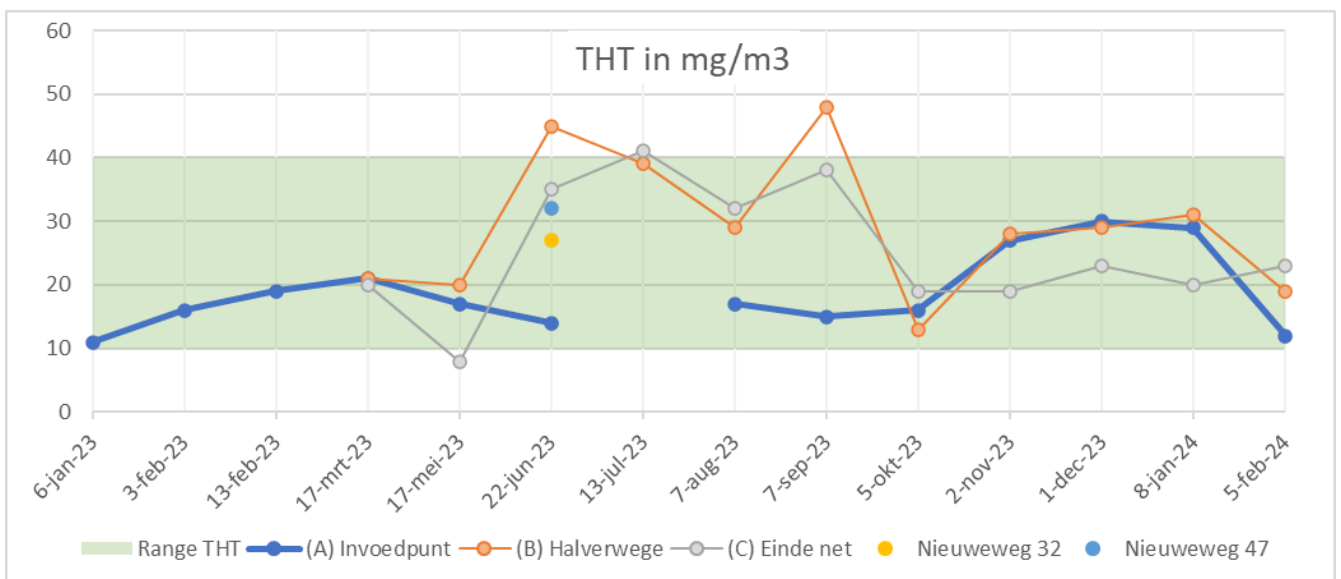
Odorisatie is een belangrijke veiligheidsmaatregel om gaslekage tijdig te kunnen waarnemen. Waterstofgas is net zoals aardgas reukloos van zichzelf. Daarom is de geurstof THT toegevoegd, die ook in aardgas zit, zodat een lekkage door iedereen als een gaslucht zal worden waargenomen.

Gezien het belang van voldoende ruikbaar gas, wordt elke maand een bemonstering en analyse uitgevoerd op het gehalte THT en de ruikbaarheid door een geurpanel. Sinds 1 maart worden er op drie punten monsters genomen, zie figuur 11. Het betreft drie vaste monsterpunten, daarnaast zijn incidenteel monsters genomen bij de meteropstelling in woningen.

Figuur 11 – Meetpunten

De gemeten gehalten THT zijn in figuur 12 weergegeven.

Figuur 12 – THT-metingen

De bandbreedte voor het THT-gehalte is 10 tot 40 mg per m³, dit is in de grafiek met een groene band aangegeven. Te zien valt dat een aantal uitslagen zich net buiten deze bandbreedte bevindt.

In mei is er een monster met een THT-gehalte van 8 mg (en onvoldoende ruikbaar) dat afkomstig was van de meetpaal aan het einde van het net. Deze meetpaal zit aan een leiding waar alleen doorstroming is bij bemonstering: de schatting van “dood volume” is ca. 45 l (2 meter 160 PVC en 6 meter 32 PE). De meting is toen als niet representatief beoordeeld omdat het THT-gehalte bij de andere twee meetpunten wel voldeed en er weinig afname was door de relatief hoge temperaturen. Wel is besloten om bij de bemonstering in juni ook twee binnenhuisleidingen bemonsterd en THT laten bepalen. Deze uitslagen zijn binnen de vereiste bandbreedte. KIWA heeft overigens aangegeven dat de relatieve fout op THT-analyses plusminus 10% is.

In juli is er geen uitslag voor het invoedpunt doordat vanwege werkzaamheden een monster op een andere plek is genomen dat bij nader inzien niet representatief is voor de gastroom die het distributienet ingaat.

Bijzonderheid bij de metingen in de zomerperiode is, dat het THT-gehalte in het net hoger is dan bij het invoedpunt. Ook zijn enkele koolwaterstoffen gemeten wat zou kunnen duiden op teruglevering van aardgascomponenten uit de buiswand gezien het lage verbruik van waterstof sinds mei.

Verder bleef THT over het algemeen binnen de bandbreedte.

4.4 Gaskwaliteit

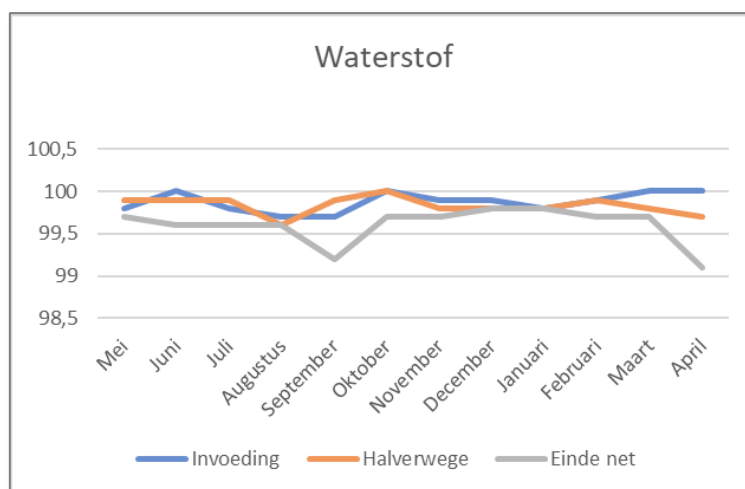
De hoofdcomponenten waterstof, stikstof en zuurstof zijn sinds mei bepaald en daarnaast argon, aromatische koolwaterstoffen en alkanen. De periode voor mei was nodig om tot een veilige (werk-instructie bij KIWA moest op waterstof worden herschreven) en representatieve bemonstering te komen, o.a. gebruik van een vlamdover, een compressor en metalen cilinders die alleen voor dit project worden gebruikt.

Daarnaast zijn het dauwpunt en het vochtgehalte bepaald.

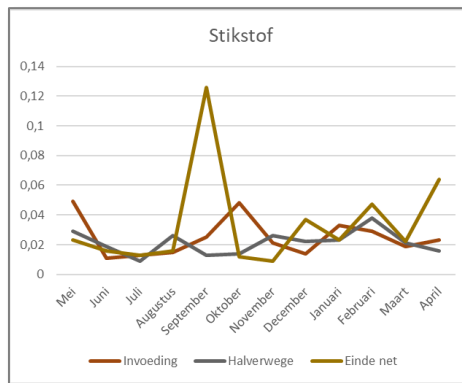
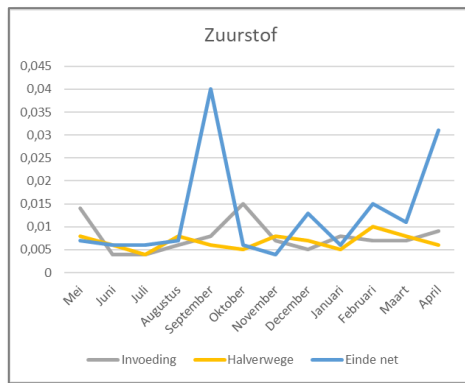
4.4.1 Hoofdcomponenten

Uit bemonstering en analyse blijkt, dat het gehalte waterstof (figuur 13) zich bevindt tussen de 99,6 en de 100 molprocenten, met in september 2023 en april 2024 een iets lagere waarde van 99,2 en 99,1 molprocent. De resterende molprocenten worden grotendeels door stikstof en zuurstof opgevuld in de verhouding 3 à 4 staat tot 1, dat is vrijwel gelijk aan de verhouding tussen deze elementen in lucht, de grafieken (zie figuren 14 en 15) zijn ook gelijkvormig.

In de zomerperiodes zijn er geringe hoeveelheden aromaten en alkanen aangetroffen, waarschijnlijk door teruglevering uit de buiswand, hetzelfde verschijnsel als bij THT is geconstateerd. Dit verschijnsel was vooral waarneembaar bij het meetpunt op het einde van het net, met maximaal 40 ppm methaan en 0,5 ppm aromaten (BTEX).

Figuur 13 – Waterstofgehalte in molprocenten mei 2023 – april 2024

Figuur 14 - Zuurstofgehalte in molprocenten Figuur 15 – Stikstofgehalte in molprocenten

4.4.2 Vochtgehalte

Kiwa bepaalt maandelijks het dauwpunt³ en het vochtgehalte van het gas. De meetpunten komen overeen met de meetpunten in figuur 11, waarbij wordt opgemerkt dat meetpunt C helemaal aan het einde van de H2-leiding in de Nieuweweg zit, waardoor er over een langere periode sprake kan zijn van stilstaand gas.

Er zijn nog geen eenduidige criteria voor het waterdauwpunt van waterstof bij lage druk:

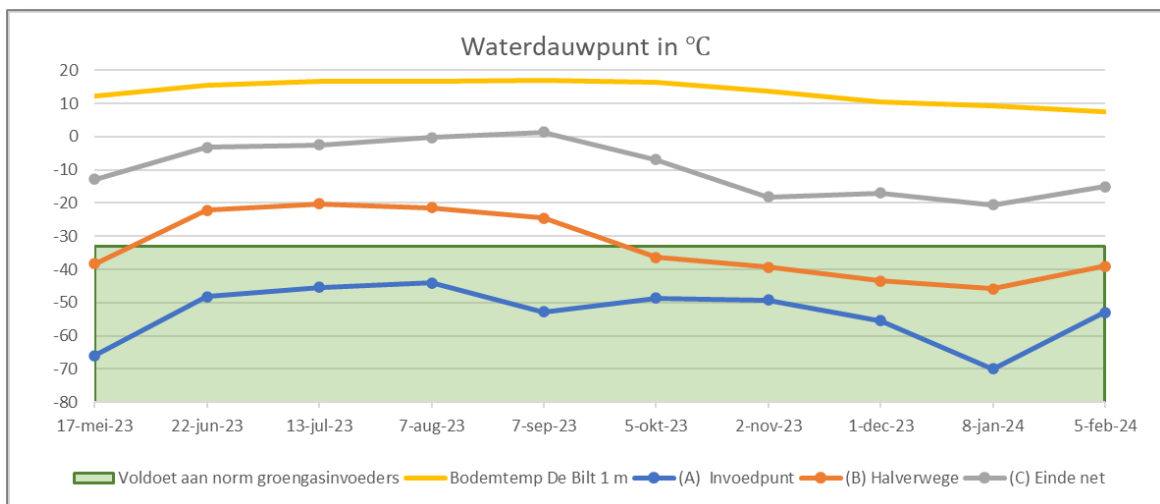
- Het DNV/Kiwa rapport *“Een verkenning naar waterstofsificaties entry- en exitpunten distributienet (feb 2021)”* noemt een waterdauwpunt gelijk of lager dan -10 °C bij 8 bar(a). Dat geldt echter alleen voor invoeding. Bij aflevering is een voetnoot opgenomen die zegt *“Met uitzondering van netten met een druk lager dan of gelijk aan 200 mbar(o)”*, wat in Lochem het geval is.
- *“Richtlijnen beheersprotocol groengas invoedingen, NBNL, aug 2016”* noemt ook de -10 °C bij 8 bar(a), maar biedt ook mogelijkheden voor RNB-netten⁴:
 - Berekenen afhankelijk van gasdruk. Bij 80 mbar moet het dauwpunt dan lager zijn dan -33 °C.
 - Een watergehalte lager dan 354 volume-ppm of 285 mg/m³(n), ongeacht de druk

Uitkomsten periodieke vochtmetingen

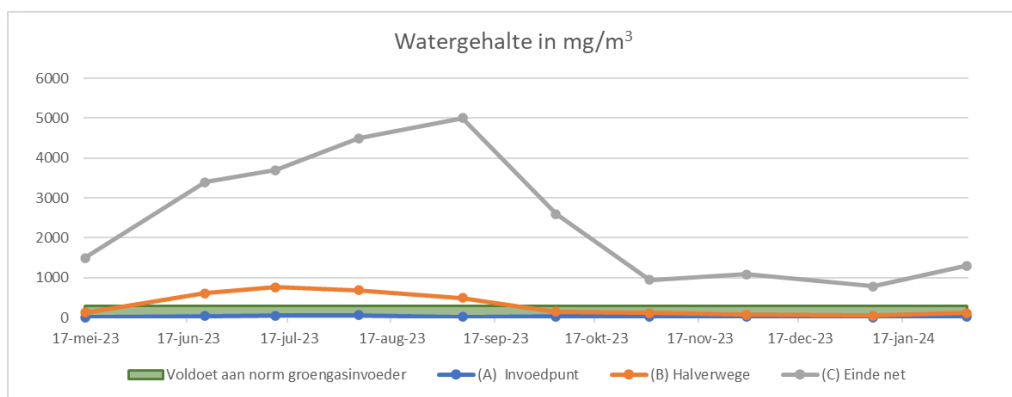
De gemeten waterdauwpunten zijn weergegeven in figuur 16. In figuur 17 zijn deze omgerekend naar mg/m³, zodat kan worden getoetst aan de norm van 285 mg/m³(n) die wordt gehanteerd bij invoeding van groengas.

³ Het dauwpunt is de temperatuur waarbij een gas voor 100% verzadigd is met water. Bij een gastemperatuur beneden het dauwpunt treedt condensatie van waterdamp op. Dat kan verschillende negatieve effecten hebben, zoals corrosie van metalen leidingen en bevrozing van leidingen of kleppen. Daarnaast is het effect van waterdamp op de Wobbe-index bij waterstof groter dan bij aardgas. Waterstofgas is veel lichter dan aardgas en de hoeveelheid waterdamp heeft daarom een ongeveer vijfmaal zo grote invloed op de Wobbe-index.

⁴ Zie bijlage C2 van het rapport

Figuur 16 – Verloop van het waterdauwpunt en de bodemtemperatuur

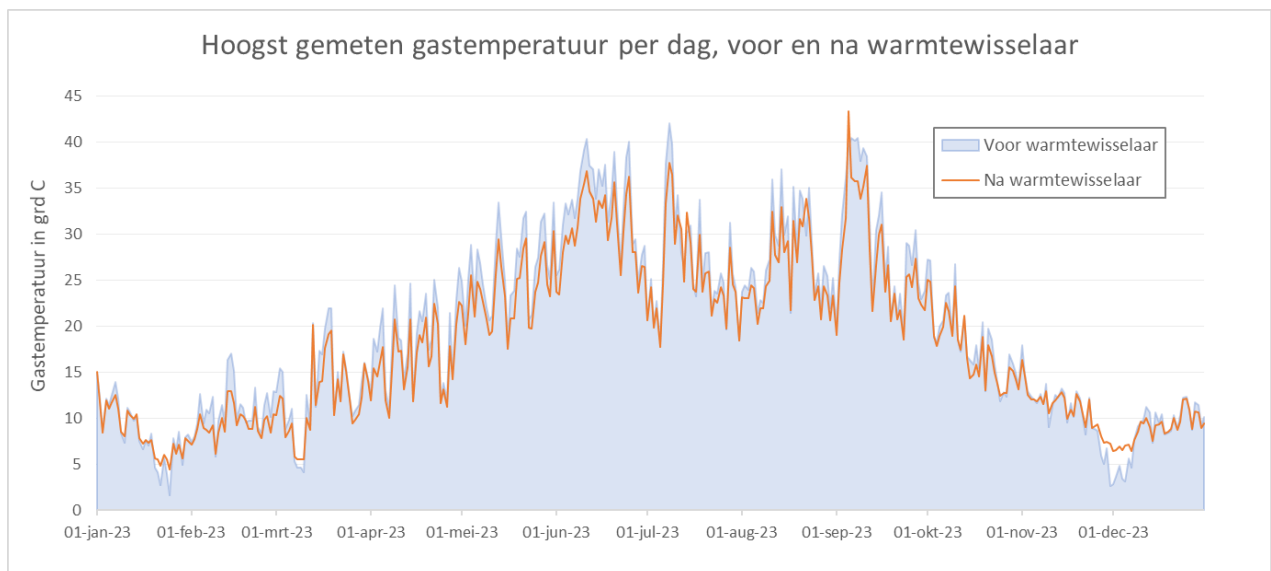
Figuur 17 – Verloop van het watergehalte

Uit de resultaten blijkt onder andere dat:

- Het vochtgehalte op het invoedpunt voldoet aan beide normen die bij groengas worden gehanteerd.
- Het vochtgehalte in de hoofdleiding hoger is dan bij het invoedpunt. In de figuren is ook te zien dat het vochtgehalte stijgt in de maanden dat er weinig gasafname is en weer daalt in het stookseizoen.
Dit geldt met name voor meetpunt C, helemaal aan het einde van het net.
- Om e.e.a. in perspectief te plaatsen is in figuur 16 ook de bodemtemperatuur toegevoegd. Daaruit blijkt dat het dauwpunt van het gas steeds ruim onder de bodemtemperatuur ligt. Algemeen wordt aangenomen dat er geen sprak zal zijn van condensatie, als de grondtemperatuur meer dan 10 °C hoger is dan de dauwpunt van het gas. Dat is bij alle metingen het geval.

4.4.3 Gastemperatuur, effectiviteit warmtewisselaar bij invoedinstallatie

In figuur 18 is per dag de hoogst gemeten gastemperatuur weergegeven, zowel voor als na de warmtewisselaar bij het invoedstation. Uit de figuur blijkt dat de warmtewisselaar zowel zorgt voor afkoeling als opwarming van het gas. Zie afkoeling in zomermaanden en opwarming in de maand december. Stroomafwaarts van de warmtewisselaar varieerde de temperatuur tussen de -0,7 en +37°C). Zonder warmtewisselaar zou dit -2,3 en 42 °C zijn geweest.⁵

Figuur 18 – Gemeten gastemperatuur bij de invoedinstallatie

4.5 Combiketels

In de eerste paar weken leidde het functioneren van de combiketels tot de meeste vragen bij de deelnemers. Dit ging dan over zaken als geluid, opwarmingsnelheid en temperatuur van tapwater en instellen/bedienen van de thermostaat. De geluidsproductie en het warmwatercomfort zijn door middel van updates van het besturingsprogramma van de ketels op een peil gebracht dat acceptabel is voor de deelnemers, dit heeft circa 2 maanden doorlooptijd gekend.

Storingen zijn allemaal binnen een dag opgelost door Remeha of Kimenai. Verdere vragen zijn gemiddeld binnen een week beantwoord en opgelost.

⁵ Voor de uitschieter op 5 september is vooralsnog geen verklaring gevonden. Er zijn voor die dag geen meldingen in het logboek.

5 Leerpunten

In de voorafgaande hoofdstukken zijn de belangrijkste leerpunten uit het eerste jaar van de beheerfase inhoudelijk onderbouwd en beschreven.

In dit afsluitende hoofdstuk wordt aan de hand van de onderwerpen uit het Leerplan op hoofdlijnen beschreven wat er tot nog toe geleerd is. Het Leerplan is een intern Alliander document met 83 leerpunten, waarvan er 53 betrekking hebben op de periode voorafgaand aan de beheerfase, dus tot en met de inbedrijfstelling. Hieronder worden de openstaande 30 leerpunten langsgelopen.

1. Techniek

a. Ontwerp

Leer of alle genomen veiligheidsrisicomaatregelen efficiënt een bijdrage leveren aan het reduceren van het risico.

Tot nog toe hebben zich geen grote lekkages of veiligheidsincidenten voorgedaan.

Daardoor kan geen uitspraak worden gedaan t.a.v. de leervraag.

b. Ontwerp hoofdnet

Kloppen netberekeningen ook voor waterstof?

Het net heeft ruim voldoende capaciteit, dit blijkt uit de drukmetingen en is ook verklaarbaar vanuit de het geringe aantal aansluitingen (12) in verhouding tot de diameter van de hoofdleiding (160 mm).

c. Ontwerp aansluitleiding

Tijdens de gebruikperiode een storingsrapportage opnemen over de ervaringen met de flowstopper

Er zijn geen meldingen geweest die herleidbaar waren tot het functioneren van de aansluitleiding inclusief de gasstopper.

d. Ontwerp binneninstallatie

Geen leerpunten tijdens de beheerfase.

e. Ontwerp invoedinstallatie

Hoe verhoudt de capaciteit van het invoedpunt zich tot de werkelijke vraag en wat betekent dit voor de ontwerpcriteria en aanrijtijden van de tubetrailer?

De installatie heeft voldoende capaciteit en levert binnen de afgesproken specificaties. Belangrijk leerpunt is, dat goed gecontroleerd moet worden of waterstofbestendige onderdelen worden gebruikt. Zo bleek de leverancier van de MRO een standaard rotormeter uit zijn magazijn te hebben genomen, waarvan de pulsmagneten niet waren verzegeld zodat ze in contact kwamen met waterstof en verpulverden. Daardoor werd er een te laag waterstofdebiet gemeten en werd er te weinig geurstof toegevoegd.

f. Beheer en onderhoud

Blijven het distributienet, de meteropstelling en de binnenleiding gasdicht?

Zijn alle onderdelen goed geregistreerd in de Liander-systemen voor gas?

Is de huidige onderhouds- en storingsregistratie bruikbaar/geschikt?

Zijn de werkinstructies voor veilig werken en omgaan met specifieke gereedschappen en meetapparatuur duidelijk genoeg?

Is de parate kennis voldoende geborgd met de herhaaltrainingen?

Leer van storingen in het H2 netwerk van Lochem. Gebruik dit voor verbetering van het beheerproces.

Tot nu toe blijkt het systeem gasdicht te zijn op 1 bruislekje bij een hoofdkraan na. Het registreren van de onderdelen heeft de nodige aandacht gekregen, zodat zowel in NRG als in de monteursapp zichtbaar is wat waterstof is en waar bijv. de gasstopper zit. Drukdalingsproeven worden voor aardgas niet standaard opgeslagen, we hebben voor de binnenhuiscontroles aparte formulieren in Word gemaakt die handmatig met de pen worden ingevuld, ingelezen en als PDF opgeslagen.

Het project houdt een apart logboek bij waarin ook aangegeven is wat de uitkomst van de uitgevoerde controles is. Daarnaast worden ook de werkplannen opgeslagen. In de storingsregistratie in KLAk kan niet op waterstof worden gezocht, door middel van adressen is het wel mogelijk om een registratie terug te vinden.

De speciaal ingerichte KLIC-meldingsprocedure blijkt in de praktijk te werken.

De herhaaltrainingen blijken met 4x per jaar, waarbij om en om bij de demowoning en in het praktijklokaal in Duiven, goed te bevallen. De terugkoppeling van de deelnemers heeft reeds geleid tot enkele kleine wijzigingen in de werkinstructies, bijv. dat een fakkelopstelling ook een werkgebied is dat afgezet moet worden en over wie ter plaatse waarvoor verantwoordelijk is.

g. Ombouw

Dit betreft een leerpunt uit de inbedrijfstelling in 2022, er zijn geen nieuwe inzichten opgedaan
In 2023.

h. Gasmeter

Het opgetelde verbruik in de woningen correspondeert goed met dat van de metingen op het invoedstation.

i. Waterstofkwaliteit

Ontstaan van vocht in de leiding door permeatie

Vervuiling door desorptie van aardgascomponenten uit de buiswand

Eventuele effecten op de ketel

Tijdens de zomerperiode bleek het vochtgehalte inderdaad toe te nemen door permeatie door de buiswand in combinatie met vrijwel geen afname van waterstof. Ook bleek in dezelfde periode het THT-gehalte in het net en in de binneninstallatie significant hoger dan bij het invoedpunt, en zijn er methaan en aromaten in lage gehalten gemeten.

Er zijn geen effecten op de ketels geconstateerd bij de controle van de gasblokken in september.

2. Samenwerking

De samenwerking met de projectpartners, de waterstofleverancier en de deelnemende huishoudens is vormgegeven door periodieke overleggen, een vast

contactpersoon voor de deelnemers en twee deelnemersavonden. Daarnaast hebben enkele deelnemers hun huis opengesteld voor belangstellende (buitenlandse) bezoekers aan het project.

De samenwerking liep over het algemeen goed, leerpunt is wel om elkaar tijdig te blijven informeren om zo adequaat te kunnen reageren op eventuele door en bij de deelnemers levende/geconstateerde zaken.

3. Wettelijk kader

Het is nodig om de betrokken partijen goed in beeld te hebben voor het ontwikkelen van wettelijke kaders betreffende 'waterstof in de gebouwde omgeving'.

Noemenswaardig is de “voortgangsbijeenkomst” met diverse overheidsorganisaties (die een taak/rol hebben op waterstofgebied) op 11 oktober in Lochem, een jaar na een soortgelijke bijeenkomst in 2022 die toen heel nuttig was om de laatste open eindjes rond te krijgen. Tijdens de voortgangsbijeenkomst hebben SodM, ACM, ministerie van EZK, Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland, Gemeente Lochem, Omgevingsdienst Achterhoek en Rijksinspectie Digitale Infrastructuur hun inzichten gedeeld en zijn ze door Alliander geïnformeerd over de bevindingen en resultaten.

4. Techniek en samenwerking

Zijn de lessen, trainingen, instructies, VWI's en procedures helder, zijn de gereedschappen compleet en aanwezig en zijn de handelingen goed uit te voeren en praktisch uit te voeren bij calamiteiten.

Zijn alle processen, lessen, trainingen en instructies juist. Worden deze toegepast in de gehele veiligheidsketen van de veiligheidsregio vanaf brandweer, Installateur, Ketelfabrikant en Liander

Tijdens de eerste herhaaltrainingen zijn de opmerkingen en vragen van het uitvoerend personeel genoteerd en verwerkt in de trainingen en VWI's. De nieuwe versie van de VWI's is in 2024 van kracht geworden.

Daarnaast wordt e.e.a. meegenomen in de calamiteitenoefening van 2024.

5. Techniek en wettelijk kader

Het zou veel werk en een component schelen als het verwisselen van de gasmeter niet nodig is.

Geen leerpunt voor project Lochem in 2023, is gericht op het aanbrengen van een gasmeter die geschikt is voor waterstof in geval van een meterwisseling in een woning.

Bijlage 1 – Onderhoudsschema Westfalen

Onderhoudsschema tbv Waterstof Invoedpunt Lochem											uitgevoerd 2023		uitgevoerd 2024		uitgevoerd 2025	
Beheer en Onderhoud	Aant.	Bedrijf	Contactpersoon 1	Telefoon 1	Contactpersoon 2	Telefoon 2	Contract	Duur contract	Interval controle	Opzegtermijn	1x / jaar	2x / jaar	1x / jaar	2x / jaar	1x / jaar	2x / jaar
Combigas		Combigas	Leo Bosman	+31 (0) 384600200	Bas van Gaal	bas@combigas.nl	ja	Tot opzegging		3 maand						
Winterperiode tussentijdse inspectie									1x / jaar		ja	nvt	nee	nvt	nee	nvt
Zomerperiode Onderhoud conform H19 uit handleiding FO-W.038-702100410 Handleiding waterstof installatie Lochem V1.1									1x / jaar		nee	nvt	nee	nvt	nee	nvt
Gavilar MRO Kast										3 maand						
Call-out service op afroepbasis bij storingen (7 x 24)	1	gAvilar	Jaco van den Berg	+31 (0)85-4897158	Marco de Moor	+31 (0)85-4897144	ja	Tot opzegging	continue		nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Reserveonderdelen service; door ons wordt een voorstel gemaakt welke onderdelen op voorraad moeten worden genomen.	1	gAvilar	Jaco van den Berg	+31 (0)85-4897158	Marco de Moor	+31 (0)85-4897144	ja	Tot opzegging	nvt		nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Jaarlijks wordt een visuele inspectie gedaan de zogenoemde "A-controle" waarbij de installatie door een servicetechnicus van gAvilar geheel wordt nagekeken. Van deze werkzaamheden wordt een rapportage gemaakt die u wordt toegezonden.	1	gAvilar	Jaco van den Berg	+31 (0)85-4897158	Marco de Moor	+31 (0)85-4897144	ja	Tot opzegging	1x / jaar		ja	nvt	nee	nvt	nee	nvt
Jaarlijks wordt preventief onderhoud uitgevoerd de zogenoemde "B-controle" waarbij de functionele werking van de installatie wordt getest. Van deze werkzaamheden wordt een rapportage gemaakt die u wordt toegezonden.	1	gAvilar	Jaco van den Berg	+31 (0)85-4897158	Marco de Moor	+31 (0)85-4897144	ja	Tot opzegging	1x / jaar		ja	nvt	nee	nvt	nee	nvt
Gasdetectie																
Vaste gasdetectie (gasdetectoren op site en in de MRO kast)	4	7Solutions	Gert-Jan Veenman	+31 (0)10-27 99 991	Robert Kienhuis	+31 (0)6 23 457 420	ja	3 jr	2x / jaar		ja	nee	nee	nee	nee	nee
Portable H2 detectors	4	Furoindex	Michael de Regt	+31 (0)10-2 888 000			ja	Tot opzegging	1x / jaar		ja	nvt	nee	nvt	nee	nvt
Brandbestrijding																
Handbluustellen	4	Van der Woude Brandbeveiliging		+31 (0)55 5211164			ja	Tot opzegging	1x / jaar		ja	nvt	nee	nvt	nee	nvt
Camera toezicht																
Beheer VPN verbinding en helpdesk voor camera's	1	Bijbrother BV	Dennis Klarenbeek	+31 (0)318 6666 99			ja	Tot opzegging	continu		nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Bliksebeveiliging en aarding																
Bliksebeveiliging (meeteenheden)	20	van der Heide	S. Merkus	+31 (0)88 63 63 163			ja	Tot opzegging	1x / jaar	voor november	nee	nvt	nee	nvt	nee	nvt
Overspanningsbeveiliging	1	van der Heide	S. Merkus	+31 (0)88 63 63 163			ja	Tot opzegging	1x / jaar	voor november	nee	nvt	nee	nvt	nee	nvt
Kathodische bescherming	1	van der Heide	Mario Idsinga	+31 (0)88 63 63 163	Inge Kooij	+31 (0) 657435706	ja	Tot opzegging	2x / jaar	voor november	ja	nee	nee	nee	nee	nee
Glasvezelverbinding																
Glasvezel 1e lijns support	1	NDOX	Dennis Seppenwoold	+31 (0)6 46 81 46 84			ja	Tot opzegging	nvt	Maandelijks	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt

Bijlage 2 – Onderhoudsschema Remeha

Period after installation	Month / Year	Actions
+/- 3 months	Aim: Jan '23	DHW update
		Check functionality boiler High load, low load, etc.
		Check O2 level at high and low load
		Check relative gas pressure
		DHW water check (time and warmth)
		Leakage check Water and Gas
		Sensor check (fysical)
		If neccessary exchange parts
		Sealing boiler (IP) check
		+/- 9 months
Check O2 level at high and low load		
Check relative gas pressure		
Leakage check		
Sensor check (fysical)		
If neccessary exchange parts		
Component ageing check (HEX, stopper, manifold, etc.)		
2 years	Sept. '24	Check functionality boiler High load, low load, etc.
		Check O2 level at high and low load
		Check relative gas pressure
		Leakage check
		Sensor check (fysical)
		If neccessary exchange parts
		Sealing boiler (IP) check
3 years	Sept. '25	Check functionality boiler High load, low load, etc.
		Check O2 level at high and low load
		Check relative gas pressure
		Leakage check
		Sensor check (fysical)
		If neccessary exchange parts
		Sealing boiler (IP) check

Bij storingen die Kimenai niet kan verhelpen rijden wij altijd uit.
Tussentijds onderhoud meld ketel zelf en wij op.

Bijlage 3 Publicaties, Presentaties en Rondleidingen

Publicaties:

- Artikel de Stentor 06-01-2023 'Het project loop wel uit de hand'
- 23 maart filmopname Franse TV: https://www.francetvinfo.fr/monde/pays-bas/pays-bas-un-projet-pilote-de-chauffage-a-l-hydrogene_5744726.html
- Artikel Henk&Fred magazine, April 2023
https://issuu.com/henkfred/docs/henk_fred_magazine_editie_2_2023_issuu_1
- Lochem nieuws / Berkel bode meermaals
- Noord-Hollands Dagblad/Haarlems Dagblad 19 augustus 2023
- BNN/VARA Vroege Vogels 23 augustus 2023 Primeur: eerste huizen verwarmd met waterstof in Lochem - Vroege Vogels - BNNVARA
- De Stentor, 30 aug 2023
- Artikel Algemeen dagblad, 02-11-2023 'Een alternatief voor de warmtepomp: je huis verwarmen op waterstof' <https://www.ad.nl/wonen/een-alternatief-voor-de-warmtepomp-je-huis-verwarmen-op-waterstof~afa4dac3/>
- Omroep Gelderland, 7 december 2023

Presentaties:

- Brandweer Lochem en Veiligheidsregio (VNOG)
- Irving Oil en Dartmouth College Canada
- Deelnemers H2-opleiding New Energy Coalition
- Raadsleden en Dienst Milieu gemeente Lochem
- Symposium H2L in Lochem waar ook provincied medewerkers en gedeputeerde aanwezig waren en een rol had
- Webinar van "De bouwklup" over de pilot Lochem, met Maurice Meulenbrugge en Elbert Huijzer, op 7 maart 2023;
- Presentatie aan de normcommissie Waterstof en Brandstofcellen, door Leo Brummelkamp, op 7 maart 2023.
- Presentatie voor de TVVL – brancheorganisatie installatietechniek door Leo Brummelkamp, Maurice Meulenbrugge en Ruud Kimenai op 11 april 2023;
- Presentatie "Verduurzamen monumentaal vastgoed met behulp van waterstof", tijdens de beurs Monument, door Guus Westgeest en Elbert Huijzer, 24 mei 2023;
- Deelname aan de landelijke Open Energiedag 16 september in Lochem, georganiseerd door NVDE
- Presentatie en Paneldiscussie 'Waterstof in de gebouwde omgeving', tijdens Vakbeurs Energie in de Brabanthallen, door Astrid van Sprang en Maurice Meulenbrugge, 11 oktober 2023;
- Netz Niederösterreich, 26 januari 2023, door Bart Vogelzang en Wouter van den Akker. Netz NO en de holding hebben E en G netwerken in meerdere landen.
- Presentatie aan UK Government Officials about Lochem Trial, 14 maart 2023 via Teams, Elbert Huijzer en Bart Vogelzang, 48 personen.
- Presentatie voor Gas Distributors 4 Sustainability, GD4S, bijeenkomst te Rotterdam met 12-15 EU gasnetbeheerders, Bart Vogelzang, 19 april 2023
- Presentatie Questions & Answers, Cadent gas, Peter Verstegen en Bart Vogelzang, 5 september 2023

- Presentatie Community of Practice Hydrogen, NIPV, Bart Vogelzang, 25 deelnemers
- Energy Innovation Summit door Elbert Huijzer, Liverpool, 1 november 2023

Rondleidingen in Lochem:

Wie	Datum	Aantal personen
Cadent, een Engelse gasnetbeheerder	14 februari 2023	4
Fluvius (netbeheerder uit België)	10 maart 2023	17
ATCO (netbeheerder uit Canada) en Gasterra	17 maart 2023	2
Gemeente en bewoners Hoogeveen	5 april 2023	8
Floene (netbeheerder uit Portugal)	13 april 2023	10
DNV UK	19 april 2023	7
Bewoners Stad aan 't Haringvliet	13 mei 2023	20
ATCO (netbeheerder uit Canada)	15 mei 2023	7
Cadent (Netbeheerder uit Verenigd Koninkrijk)	24 mei 2023	11
NDG/OGH2	25 mei 2023	15
COB (Centrum Ondergronds Bouwen)	25 mei 2023	40
OP Oost	31 mei 2023	4
Gemeenteraad Almere	2 juni 2023	11
Journalist NH Dagblad	20 juli 2023	1
NGN	2 aug 2023	5
SGN UK	17 aug 2023	12
Rondleiding monteurs	11 okt 2023	11
Voortgangsbijeenkomst met diverse overheidsorganisaties	11 okt 2023	25
Open Energiedag Invoedpunt	16 september	80-120
Studenten Haagse Hogeschool	9 nov 2023	3

Bijlage 4 – Controleschema tweewekelijkse inspecties Westfalen

Westfalen	Inspectieronde – checklist Waterstof afleverpunt Lochem

DATUM INSPECTIE: 22-8-2023	LOCATIE / WERKPLEK: Waterstof Afleverpunt Lochem
UITGEVOERD DOOR: Leo Nieuwenhuis	
FREQUENTIE: Deze checklist dient 1x per week door de sitemanager of diens vervanger te worden uitgevoerd	

Site terrein en werkplek inspectie Criteria en Richtlijnen	JA	NEE	NVT	Opmerkingen of Correctieve Acties
A. GEDRAGSASPECTEN Niet gecontroleerd ☐	JA	NEE	NVT	
1. Medewerkers kennen de belangrijkste / werk gerelateerde gevaren en beheersmaatregelen	☒	☐	☐	
2. Medewerkers hebben kennis van instructies en procedures	☒	☐	☐	
3. Medewerkers weten wat te doen in geval van calamiteiten	☒	☐	☐	
B. GEVAARLIJKE STOFFEN Niet gecontroleerd ☐	JA	NEE	NVT	
4. Lekkages van vloeistoffen of gas	☐	☒	☐	
5. Juiste gevaren etiketten (ADR en/of CLP) zijn duidelijk zichtbaar aangebracht op alle verpakkingen van gevaarlijke stoffen	☒	☐	☐	
6. Veiligheidsinformatie bladen (VIB / SDS) zijn actueel	☒	☐	☐	
7. Verpakkingen van gevaarlijke stoffen verkeren in goede staat, zijn juist gelabeld en correct opgeslagen/gestapeld	☒	☐	☐	
8. Geschikte natuurlijke/mechanische ventilatie aanwezig	☒	☐	☐	
C. MILIEU Niet gecontroleerd ☐	JA	NEE	NVT	
9. Geen afval / restmaterialen / olieplekken / afvalwater lozingen	☐	☒	☐	
10. Alleen afblazen van stoffen conform vergunning/ voorschrift	☒	☐	☐	
11. Lekbak voor THT in MRO kast in goede staat en schoon	☒	☐	☐	
12. Absorptiemateriaal is aanwezig en snel beschikbaar	☒	☐	☐	werkruimte Aliander
D. TERREIN Niet gecontroleerd ☐	JA	NEE	NVT	
13. Sporen van lekkages / corrosie	☐	☒	☐	
14. Terrein/looppaden in goede staat van onderhoud	☒	☐	☐	
15. Toegangswegen vrij van obstakels	☒	☐	☐	
16. Goed huisvaderschap. Werkplekken zijn schoon, droog & vrij van onnodige olie/vet/materialen	☒	☐	☐	
17. Geen gevaar voor uitglijden, struikelen, vallen of hoofdletsel.	☐	☒	☐	
18. Gele belijning zichtbaar en in goede staat conform brandpreventiebord.	☒	☐	☐	
19. Verlichting op het terrein gecontroleerd op werking.	☒	☐	☐	
E. ARBEIDSVEILIGHEID Niet gecontroleerd ☐	JA	NEE	NVT	
20. Aanwezigheidsregistratie op orde en beschikbaar	☒	☐	☐	
21. PBM beschikbaar en gebruikt waar nodig	☒	☐	☐	
22. H2 Detector voor chauffeur beschikbaar bij laadstation	☒	☐	☐	
23. H2 detector chauffeur bij laadstation opgeladen (wisselen 1x / wk met geladen detector vanuit de control room)	☒	☐	☐	
24. H2 detectors in control room aanwezig en opgeladen. (3x)	☒	☐	☐	2x, 1x opgestuurd voor kalibratie
25. PBM Pictogrammen duidelijk zichtbaar & juist geplaatst	☒	☐	☐	
26. Veiligheidsidentificatie toegepast waar nodig: (bv. ATEX zonering)	☒	☐	☐	
27. Geen versleten gereedschappen / materialen in gebruik	☐	☒	☐	

Inspectieronde – checklist Waterstof afleverpunt Lochem

Site terrein en werkplek inspectie Criteria en Richtlijnen	JA	NEE	NVT	Opmerkingen of Correctieve Acties
28. Ventilatie/verlichting control room geschikt voor werkzaamheden	☒	☐	☐	
29. Instructieborden lossen trailer (4x) aanwezig en goed leesbaar	☒	☐	☐	
F. ELECTRICITEIT Niet gecontroleerd ☐	JA	NEE	NVT	
30. Elektricitetskasten & schakelkasten weersbestendig opgesteld	☒	☐	☐	
31. Aardlekbeveiliging toegepast en regelmatig getest	☒	☐	☐	
32. Elektrisch handgereedschap / verlengsnoeren / haspels, in goed staat, gecontroleerd & geïdentificeerd of geregistreerd	☒	☐	☐	
33. Toegangsbeperking voor hoogspanningsruimten en schakelkasten	☒	☐	☐	
G. WERKMETHODEN Niet gecontroleerd ☐	JA	NEE	NVT	
34. Werkvergunning systeem in gebruik	☒	☐	☐	
35. Bureaus en werkplekken zijn schoon, droog en opgeruimd	☒	☐	☐	
36. Gereedschap en hulpmiddelen worden correct en op een veilige wijze gebruikt	☒	☐	☐	
37. Duidelijke & actuele werkinstructies beschikbaar	☒	☐	☐	
38. Borden <i>Roken verboden</i> aanwezig. Rookbeleid wordt nageleefd.	☒	☐	☐	
H. BEVEILIGING Niet gecontroleerd ☐	JA	NEE	NVT	
39. Toegangspoort / slot / hekwerk in goede staat	☒	☐	☐	Gaat doorhangen, zie overige bevindingen
40. Veiligheidshekwerk intact en beveiligingscamera's aanwezig	☒	☐	☐	
41. Veiligheidscamera's gecheckt op werking	☒	☐	☐	
42. Nooddeuren vrij, toegankelijk en panieksluiting werkt	☒	☐	☐	
43. Pictogrammen nooddeuren aanwezig	☒	☐	☐	
44. Sleutelkastjes (3x) voorzien van juiste sleutel en afgesloten	☒	☐	☐	
45. Sleutelkastjes (codes) functioneren en zijn onbeschadigd	☒	☐	☐	
I. INSTALLATIE Niet gecontroleerd ☐	JA	NEE	NVT	
46. Afsluiters, equipment en leidingen zijn gelabeld (ID-tag)	☒	☐	☐	
47. Afblaas- / ventilatie openingen zijn gericht in veilige richting	☒	☐	☐	
48. Noodstoppen voor installaties zijn aanwezig, duidelijk gemarkeerd en vrij bereikbaar	☒	☐	☐	
49. Machines en omliggend terrein zijn schoon en in goede staat	☒	☐	☐	
50. Aanwezige gasflessen aangesloten en vastgezet.	☒	☐	☐	
51. Manometer, alarmen, drukveiligheden functioneren en worden periodiek getest (zie evt. ook onderhoudsysteem)	☒	☐	☐	
52. Inloggen op het meet- en regelsysteem op afstand functioneert	☒	☐	☐	
J. NOODSITUATIES Niet gecontroleerd ☐	JA	NEE	NVT	
53. Ontruimingsprocedures duidelijk zichtbaar & up-to-date	☒	☐	☐	
54. EHBO dozen aanwezig, met volledige inhoud en incl. inhoud lijst	☒	☐	☐	
55. Noodhulpmiddelen en nooduitgangen duidelijk gemarkeerd & vrij toegankelijk	☒	☐	☐	
56. Brandblusser, zijn aanwezig, duidelijk gemarkeerd & periodiek getest	☒	☐	☐	

Inspectieronde – checklist Waterstof afleverpunt Lochem

Site terrein en werkplek inspectie Criteria en Richtlijnen	JA	NEE	NVT	Opmerkingen of Correctieve Acties
K. Control room Niet gecontroleerd ☐	JA	NEE	NVT	
57. Control room en sanitaire ruimte zijn schoon	☒	☐	☐	
58. Actuele Onderhouds- /Inspectierapporten zijn beschikbaar (elektrische installatie / brand alarm / gasdetectie)	☒	☐	☐	
59. Vlucht routes zijn goed toegankelijk, als zodanig aangeduid (groene pictogrammen) en voldoende verlicht	☒	☐	☐	
60. Computer werkplek (tafels en stoelen, zonwering)	☒	☐	☐	
61. Regels voor contractors / bezoekers (bv. instructiekaartjes)	☒	☐	☐	
L. VOERTUIGEN Niet gecontroleerd ☒	JA	NEE	NVT	
62. Geldige documenten (bv. ADR en/of kenteken bewijs / inspectie rapporten)	☐	☐	☐	
63. ADR uitrusting (brandblussers/ hi-Vis vest / zaklamp / veiligheidsdriehoek / EHBO doos /bebording)	☐	☐	☐	
64. Volgen van veiligheidsprocedure tijdens laden en lossen	☐	☐	☐	
M. CHAUFFEURS Niet gecontroleerd ☒	JA	NEE	NVT	
65. Rijbewijs aanwezig + Code 95, geldig en conform voertuig	☐	☐	☐	
66. Geldig ADR certificaat, VCA (SCC) certificaat (indien verplicht)	☐	☐	☐	
67. Geldig paspoort /ID-bewijs	☐	☐	☐	
68. Geldig certificaat voor (meeneem-) heftruck	☐	☐	☐	
N. OVERIGE GEVAREN Niet gecontroleerd ☐	JA	NEE	NVT	
69.	☐	☐	☐	
70.	☐	☐	☐	
71.	☐	☐	☐	
72.	☐	☐	☐	
73.	☐	☐	☐	
74.	☐	☐	☐	
75.	☐	☐	☐	

Aantekeningen / Overige bevindingen
Poort samen met onderhoudsmonteur opnieuw afgesteld vandaag, daarmee is probleem verholpen